

“VEENHUIZEN: ANDERS DAN ANDERS”

VISIE RECREATIE EN TOERISME

Opdrachtgever:

**Gemeente Noordenveld
Mevrouw G. Kraak
Postbus 109
9300 AC RODEN**

Opdrachtnemer:

**VANDERTUUK bv
marktonderzoek
beleidsadviesing
projectbegeleiding**

**Commissieweg 13
9244 GB BEETSTERZWAAG**

**Telefoon: (0512) 382330
Telefax: (0512) 381457
E-mail: info@vandertuuk.nl**

Auteurs:

**Drs. A. van der Laan
Drs. B. van der Tuuk**

Beetsterzwaag:

maart 2006

INHOUD

1.	ACHTERGROND	5
2.	HUIDIGE SITUATIE	7
2.1	Veenhuizen	7
2.2	Huidige doelgroepen	11
2.3	De kwaliteiten van Veenhuizen	12
3.	BELEIDSKADERS	15
3.1.1	Landelijk Beleid	15
3.1.2	Provinciaal beleid	16
3.1.3	Lokaal beleid	17
4.	TRENDS EN MARKTONTWIKKELINGEN	19
2.4	Toekomstige doelgroepen	21
4.1	De kansen voor Veenhuizen	22
5.	VISIE	23
5.1	De inhoud: anders dan anders	23
5.2	De vorm: concepting	24
5.3	Toekomst van Veenhuizen	26
5.4	Toeristisch concept: 'anders dan anders'	27
6.	PROGRAMMAKADER	33
6.1	Ambachtscluster	33
6.2	Hospitaalcluster	34
6.3	Museumcluster	36
6.4	Maallustcomplex	36
6.5	Overige toeristische voorzieningen	38
6.6	Toeristisch-recreatieve infrastructuur	40
6.7	Organisatie en promotie	42
6.7.1	Organisatie	42
6.7.2	Promotie	43
6.7.3	Arrangementen	45
6.8	Hoe nu verder?	46
7.	MAATREGELENTABEL	47
	BIJLAGE 1	53
	BIJLAGE 2	57
	BIJLAGE 3	61
	BIJLAGE 4	65
	BIJLAGE 5	67
	BIJLAGE 6	69

1. ACHTERGROND

Geschiedenis van onaangepastheid

Veenhuizen heeft als voormalige `dwangkolonie` een bijzondere geschiedenis. Veenhuizen was de plek waar mensen naar toe werden verbannen als ze niet in de normale maatschappij pasten. In de loop van de tijd zijn hier tienduizenden landlopers, bedelaars, zwervers, dronkenlappen en andere onaangepaste lieden tewerkgesteld. Gewone burgers mochten er heel lang niet komen, waardoor men Veenhuizen associeerde als een gesloten en geheimzinnig dorp. Die gesloten gemeenschap bestaat niet meer. Wel heeft de bijzondere cultuurhistorie zijn weerslag gehad op het landschap en de bijzondere gebouwen van Veenhuizen. Samen vormen zij een uniek geheel, dat in toeristisch opzicht perspectieven biedt voor de toekomst.

Nieuwe perspectieven

De toekomstmogelijkheden van Veenhuizen zijn verwoord in de visie 'Omzien naar ontwikkeling: perspectieven voor Veenhuizen'. Hieruit blijkt dat verleden en toekomst aan elkaar gekoppeld moeten worden. "*Het vinden van nieuwe perspectieven voor de oude kolonie is een bittere noodzaak*"¹.

Eén van deze perspectieven is de stimulering van het toerisme. De toeristische invalshoek is van belang en sluit goed aan bij hedendaagse trends in de maatschappij. Tevens creëert toerisme nieuwe kansen voor economische ontwikkeling.

Ter versterking van de recreatief-toeristische infrastructuur in Veenhuizen is in de zomer 2004 een Kompassubsidie aangevraagd met als onderlegger het rapport 'Planbeschrijving Kompasproject Masterplan Veenhuizen'.

Knelpunten

Een aantal knelpunten moet worden overwonnen om een optimale (toeristische) ontwikkeling te bereiken. In het algemeen sluit de ruimtelijke inrichting niet aan op de ambities die zijn vastgelegd in het beleid. Doordat de panden naast hun oude functie veelal te maken krijgen met nieuwe functies, is de inrichting van de openbare ruimte hierop niet meer afgestemd.

Voor recreatie en toerisme ligt een bijzonder knelpunt in de onvolledigheid en on-samenhangendheid in de recreatieve routing tussen de verschillende cultuurhistorisch interessante punten. Met de komst van het nieuwe museum is er behoefte aan een uitgebreider en fijnmaziger routenetwerk, waarbij bestaande elementen op een logische wijze aan elkaar worden gekoppeld.² Daarnaast is er de behoefte om afstemming te bereiken tussen bestaande initiatieven (van ondernemers) en de rol van recreatie en toerisme binnen deze initiatieven.

Ontwikkelingsbureau Veenhuizen

Het ontwikkelingsbureau Veenhuizen (OBV) is in het leven geroepen om voor deze oude panden nieuwe bestemmingen te ontwikkelen. Het OBV dient als informatiepunt voor initiatiefnemers en stimuleert en ontwikkelt projecten.

---

¹ Omzien naar ontwikkeling: perspectieven voor Veenhuizen, blz. 4

² Planbeschrijving Kompasproject "Masterplan Veenhuizen", juli 2004

Doelstelling

Dit onderzoek geeft in de eerste plaats inzicht in de huidige toeristisch-recreatieve infrastructuur van Veenhuizen. Vervolgens is de samenhang tussen de verschillende recreatieve elementen onderzocht en vertaald in een visie. Het accent ligt niet zozeer op het ontwikkelen van een geheel nieuw concept, maar op een overkoepelende visie waar bestaande projecten aansluiting op kunnen vinden.

Het doel van dit onderzoek formuleren wij als volgt:

Het opstellen van een samenhangende toeristische visie voor Veenhuizen. De visie heeft een “paraplufunctie” waar bestaande en nieuwe projecten onder geschoven kunnen worden. De visie zal uitmonden in een beschrijving van een aantal concrete deelprojecten.

Opzet

In hoofdstuk 2 geven we een karakterschets van Veenhuizen en analyseren we het reeds geformuleerde beleid en gaan we in op de plannen van initiatiefnemers. Tevens gaan we in op de huidige bezoekers van Veenhuizen. Het hoofdstuk eindigt met de kwaliteiten en de verbeterpunten voor Veenhuizen.

Hoofdstuk 3 gaat in op het huidige beleid, zowel op landelijk, provinciaal als lokaal niveau.

Hoofdstuk 4 gaat in op de toeristische kansen en mogelijkheden voor Veenhuizen en omgeving. De huidige trends worden belicht en evenals de doelgroep waarop Veenhuizen zich in de toekomst moet gaan richten. Het hoofdstuk sluit af met de kansen en aandachtspunten voor toeristische ontwikkelingen in Veenhuizen.

Op basis van voorgaande hoofdstukken wordt in hoofdstuk 5 het toeristisch concept voor Veenhuizen beschreven onder het motto “Veenhuizen: anders dan anders”. Het toeristisch concept is uitgewerkt met de termen markant, mysterieus en monumentaal en maatschappelijk. Het toeristisch concept wordt per cluster verder uitgewerkt.

In hoofdstuk 6 wordt het toeristisch concept uitgewerkt in een programmakader. Ook in dit hoofdstuk wordt het programma per cluster nader uitgewerkt.

In hoofdstuk 7 is het programma vertaald in een maatregelenoverzicht.

2. HUIDIGE SITUATIE

2.1 Veenhuizen

Veenhuizen in een notendop

Veenhuizen ontstaat aan het begin van de 19^e eeuw. Generaal Johannes van den Bosch sticht – in opdracht van de Maatschappij van Weldadigheid – een strafkolonie in Noord Drenthe. A-socialen en kleine criminelen werd hier een toekomst verschafte. Vanuit de gestichtgebouwen wordt op het land gewerkt, maar er verrijzen ook ambachtelijke werkplaatsen. Veenhuizen kreeg een zelfvoorzienend karakter. In 1886 werd Veenhuizen aangewezen als strafgesticht en rijkswerkinstelling. Later wordt Veenhuizen meer een formeel Justitiedorp. In de jaren '80 trekt de overheid zich terug. Er komen woningen beschikbaar en er komen nieuwe bewoners.

Veenhuizen kent een bijzondere structuur. Het dorp bestaat uit één kern en een aantal verspreid liggende huizen en gevangeniscomplexen. Dat Veenhuizen een gevangenisdorp is blijft niet onopgemerkt. De gevangeniscomplexen zijn vanaf de weg goed zichtbaar, evenals de borden van justitie. Dit geeft Veenhuizen een bijzondere uitstraling. Vanuit toeristisch perspectief is het een belangrijke uitdaging om van deze weinig gastvrije uitstraling een 'unique selling point' te maken.

In de kern van Veenhuizen staat een groot aantal gebouwen met cultuurhistorische waarde. Kenmerkend voor Veenhuizen is de strakke vormgeving van het landschap en de architectuur, waarin hiërarchie en orde tot uiting komt.

Bereikbaarheid

Veenhuizen ligt binnen de driehoek Groningen-Assen-Drachten. De Hoofdweg in Veenhuizen is tevens de doorgaande provinciale weg (N919) tussen Assen/Kloosterveen richting Oosterwolde. Op deze weg geldt een maximum snelheid van 80 km per uur, men rijdt het dorp Veenhuizen dus eigenlijk snel voorbij.

Per openbaar vervoer is Veenhuizen vanaf Assen (lijn 116) goed bereikbaar; de reistijd is korter dan een half uur. Vanaf Drachten (lijn 84) gaat een rechtstreekse verbinding, de reistijd is ruim een half uur.

Natuur en landschap

Veenhuizen en omgeving wordt gekenmerkt door rust en ruimte. Er is veel landbouwgrond en natuur in en rondom Veenhuizen. Ten zuiden van Veenhuizen ligt het natuurgebied Fochteloërveen. Dit veengebied is een van de laatste hoogveengebieden in Nederland. Er komen veel bijzondere plantensoorten en vogelsoorten voor.

De bosgebieden in Veenhuizen zijn eigendom van Justitie, maar wordt beheerd door Staatsbosbeheer. De bossen zijn grotendeels niet toegankelijk voor bezoekers. Er liggen plannen van Staatsbosbeheer om meer bosgebied open te stellen.

Ten noordoosten van Veenhuizen ligt het beekdallandschap van de Slokkert en het Grote Diep. Het beekdal is een waardevol weidevogel- en moerasvogelgebied. Het grootste deel van de graslanden bestaat uit voedselrijke soortenarme vegetaties. De Slokkert is een tevens bijzonder natuurgebied vanwege het meanderende karakter van de beek evenals het verderop gelegen Lieversche Diep bij Roden.

Bij Roden ligt tevens het botanisch rijk gebied de Hazematen en het waardevolle landgoed Mensinge.

In de omgeving van Norg liggen uitgestrekte bossen (o.a. Norgerholt en Tonckensbosch). Noemenswaardig zijn de Norger Petgaten gelegen bij Huis ter Heide. De petgaten bestaan uit veenmosvegetaties en (vergraste) heide.

Toerisme en Recreatie

Het Gevangenis­museum dat onlangs vernieuwd is, is dé toeristische trekpleister van Veenhuizen. Het Gevangenis­museum trekt jaarlijks circa 50.000 bezoekers. Het museum verzorgt onder andere rondleidingen in het museum. In het hoogseizoen maakt de Boevenbus een toeristische tour door Veenhuizen. Op de binn­plaats van het gevangenis­museum bevindt zich een openluchttheater en een speelvoorziening voor kinderen.

In de zomermaanden is Theetuin & Galerie Zunneshien geopend. Jaarlijks trekt de theetuin 12.000-15.000 bezoekers. Verder kan men in Veenhuizen theatervoor­stellingen bijwonen (tijdelijk in het Strobalekasteel verzorgd door de PeerGroup) en kan men creatieve workshops volgen.

Recreatiebedrijf de Bron uit Norg verzorgt het evenement "Escape from Veenhuizen". Deze groepsactiviteit vindt plaats in en rondom Veenhuizen. Het thema van de activiteit staat in het teken van ontsnapping uit de gevangenis van Veenhuizen.

In Veenhuizen en omgeving zijn vele fietsroutes. De routes variëren van meer­daagse tochten tot cultuurhistorische of archeologische routes. Daarentegen is het aanbod voor de wandelaar zeer beperkt (zie kaart 1).

Voor de waterrecreant biedt Veenhuizen en omgeving weinig mogelijkheden. Het Fochteloërveen en Esmeer zijn ontoegankelijk voor watersporters. Ook de vaarten zijn vanwege dammen en bruggen onbevaarbaar voor motorboten. De Norgervaart biedt mogelijkheden voor de sportvissers. Het Ronostrand en het Leekstermeer zijn de dichtstbijzijnde recreatieplassen waar waterrecreatie is toegestaan.

Andere belangrijke trekpleisters in de omgeving van Veenhuizen zijn de bosrijke gebieden van Roden en Norg en het Drents-Friese Wold. Op het gebied van dagrecreatie zijn grote trekpleisters: het recreatiecentrum Witterzomer, Drents museum, TT-baan, het Verkeerspark, camping Reeënwissel, Speelstad Oranje en Appelscha (Boerenstreek).

Bijlage 1 geeft een uitgebreide inventarisatie van Veenhuizen en een overzicht van alle recreatief-toeristische voorzieningen in Veenhuizen en omgeving.

Ontwikkelingsbureau Veenhuizen

Het Ontwikkelingsbureau Veenhuizen (OBV) is in het leven geroepen om initiatieven in Veenhuizen te ontwikkelen en te stimuleren. Kansrijke projecten zijn opgenomen in de "Kadernota Masterplan Veenhuizen"³. Een aantal hiervan is al uitgevoerd. De Nota brengt de initiatieven onder in vier clusters:

1. museumcomplex;
2. zorg- en activiteitencluster (Hospitaalcomplex);
3. ambachtscluster;
4. cluster verbrede landbouw (Maallustcomplex).

---

³ Kadernota Masterplan Veenhuizen, Ontwikkelingsbureau Veenhuizen, 29 maart 2004

De versterking van de recreatief-toeristische infrastructuur wordt als vijfde deelproject genoemd. De toeristisch-recreatieve projecten worden hieronder per cluster kort beschreven. Ook de initiatieven die niet in de Nota staan, maar later zijn geïnitieerd zijn voor de volledigheid in het overzicht meegenomen.

Museumcomplex

De verbouw van het Carré tot Gevangenismuseum was een van de grote projecten, welke inmiddels is gerealiseerd. Het museum is in mei 2005 geopend. Verder is er het initiatief om het bijbehorende terrein een multifunctionele recreatief-toeristische functie te geven. Zoals bijvoorbeeld een VVV-functie, realiseren van een bezoekerscentrum, overnachtingaccommodatie in het museumcomplex, het geven van theatervoorstellingen in het Carré en het tot leven brengen van de geschiedenis van Veenhuizen.

Hospitaalcomplex

Voor deze cluster zijn plannen om een Hospitaal voor Goede Zorg te realiseren. Hiervoor werken drie partijen samen: Icare Thuiszorg, Rik Dortmund Catering en Blaauwbroek bureau voor Vraaggestuurde Zorg.

Zij zien mogelijkheden om op het voormalige hospitaalcomplex een voorziening te realiseren die inspeelt op de groeiende belangstelling voor gezondheid en de toenemende vraag naar zorg, welzijn en wellness.

Het is de bedoeling dat het complex drie functies krijgt: een hotel, een herstelcentrum en een gezondheidsacademie voor trainingen, cursussen, onderzoek en ontwikkeling. Elke initiatiefnemer draagt vanuit zijn eigen expertise bij aan het totaalproduct van het 'Hospitaal voor Goede Zorg'.

Ook zal de recreatief-toeristisch ontsluiting van het gebied verder ontwikkeld worden. Naast het te realiseren zorghotel met bijbehorende voorzieningen, ligt er het initiatief om toeristische informatie te bieden over de geschiedenis van het hospitaalcomplex.

Ambachtscluster

In het ambachtscluster wordt een Erfgoedcentrum voor Werkgelegenheid & Scholing in Bouwhistorie en Restauratie van Orgelbouwkunst en Overige bouwkunst gerealiseerd. Het centrum richt zich vooral op scholing en arbeid. Er komt een opleidingcentrum /leerwerkplaats voor ambachtelijke arbeid en er wordt bedrijfsruimte gereserveerd voor ambachtelijke MKB-ondernemingen. In de zomermaanden worden cursussen aangeboden op het gebied van orgelrestauratie en orgelbouw.

De wereldberoemde orgelbouwer en –restaurateur Bernhardt Edskes heeft in opdracht van de Rijksgebouwendienst de restauratie van het prachtige Hillebrandorgel op zich genomen. Van de werkzaamheden zijn video-opnames gemaakt en aan de hand van de beelden gaat Edskes in Veenhuizen een masterclass orgelbouwen opzetten.

Het schijnt dat uit heel de wereld belangstellenden zich aanmelden om de kneepjes van het vak leren. Een gedegen opleiding voor orgelbouwen is er niet en Edskes wil zijn kennis graag overdragen. *“Overal waar ik kom, word ik gevraagd cursussen te geven”*.

Dat gaat nu in Veenhuizen gebeuren met het Hillebrandorgel als lesvoorbeeld⁴. Tevens is het de bedoeling om regelmatig concerten te laten plaatsvinden in de koepelkerk.

Tevens krijgt het Erfgoedcentrum een toeristische nevenfunctie. Bezoekers kunnen terecht in het bezoekerscentrum (met een koffiecorner), kunnen rondkijken in de expositieruimte en cultuurhistorische voorwerpen kopen in de erfgoedwinkel.

Verder ligt er het initiatief om de oude elektriciteit centrale op te knappen, evenals de zaagloods en lattenloods en hier een toeristische attractie van te maken.

Ook voor dit cluster geldt dat de geschiedenis van het gebouwencomplex zichtbaar zal worden gemaakt.

Maallustcluster

Dit cluster wordt tevens aangeduid als "cluster verbrede landbouw (inclusief voedselinfrastructuur), natuur en landschap". Het voormalige verwerkingscentrum (Maallustcomplex) aan de Hoofdweg vormt hiervoor een geschikte locatie.

Er is een initiatief om op het Maallustcomplex een ambachtelijke bierbrouwerij en een kaasmakerij op te zetten met een proeflokaal en een winkel met streekproducten. Mogelijk kan er een biermuseum aan worden gekoppeld. Voor dit initiatief moeten nog exploitanten worden gevonden. Verder is er het idee om een expositieruimte van Stichting Nieuwe Akker onder te brengen in een boerderij en om landbouwbedrijven in Veenhuizen toeristisch te ontsluiten.

Versterking recreatief-toeristische infrastructuur

In het algemeen is er de wens om Veenhuizen voor toeristen beter te ontsluiten en het bijzondere historische karakter van het gevangeniswezen in Veenhuizen beter te visualiseren en te promoten. De Kadernota noemt een aantal initiatieven:

- het stimuleren van cultuurtoerisme en verder productontwikkeling van cultuurtoerisme (o.a. Maatschappij van Weldadigheid);
- verbetering informatievoorziening (objectbewegwijzering/informatiepanelen);
- verbetering fiets- en wandelpaden en routes (o.a. beeldenroute);
- realiseren van overnachtingaccommodaties in monumentale panden (o.a. leprozenhuisje voor groepsaccommodatie);
- realiseren van concertlocatie in de Koepelkerk en RK-kerk;
- bevorderen van internationale samenwerking bij productontwikkeling Veenhuizen;
- herstel en gebruik koetshuis en schuren Generaal van de Boschweg voor open atelier;
- organiseren van bijzondere evenementen en theaterweekenden.

Stichting De Nieuwe Akker

Ten noorden van het hospitaalcomplex ligt een stuk grond dat gepacht wordt door Stichting de Nieuwe Akker. Deze stichting stelt zich ten doel om de biodiversiteit te bevorderen, in stand te houden en te stimuleren⁵. Onder biodiversiteit wordt verstaan het geheel van wilde gewassen (pre)historische rassen, moderne rassen en nieuw te ontwikkelen rassen.

---

⁴ www.armschnitger.nl/orgelsindrenthe.nl/nederlands/veenhuihk.html

⁵ Projectplan Kenniscentrum Agrobiodiversiteit Veenhuizen/ Stichting de Nieuwe Akker

Begin 2004 heeft de stichting zich gevestigd in Veenhuizen met als doel om onder andere een Kenniscentrum Agrobiodiversiteit op te richten. In maart 2006 zal hiermee gestart worden. Eind 2007 moet het Kenniscentrum gerealiseerd zijn. Op dit moment is een deel van de grond aangewend voor groentezaadkwekerij Oersprong.

Een andere doelstelling is om een omgeving aan te bieden voor recreatie, rust, bezinning en creatieve expressie en als leerplek. Mensen worden rondgeleid door de tuinen en kunnen workshops volgen.

Stichting de Nieuwe Akker is voornemens om in het voormalige slachthuisje (Oude Gracht 40) een winkel te openen waar hun biologische producten verkocht kunnen worden. De producten worden geteeld in Veenhuizen

Muziekinstituut

In het voormalige Directiehotel is op initiatief van muziekhandel Van Boeijenga uit Sneek en Gobelin Music Publications het 'Muziekinstituut Veenhuizen' opgestart. In oprichting is een derde bedrijf, Music Consultancy, een adviesbureau voor het organiseren van concerten, festivals, masterclasses, cursussen enz⁶. Deze bedrijven hebben in Veenhuizen hun activiteiten gebundeld om uitgaven en distributie van bladmuziek, muziekopnames en ander muzikale activiteiten te bevorderen.

De rooms-katholieke kerk in Veenhuizen heeft een zeer goede akoestiek en leent zich uitstekend voor optredens van bijvoorbeeld een brassband.

Outsider Art House

Stichting Mimer heeft plannen om in het voormalige gevangenis museum een Outsider Art House te ontwikkelen met een kunstbibliotheek en beeldentuin. In het Outsider Art House zal kunst worden getoond gemaakt door mensen die op de een of andere manier buiten de samenleving staan. Naast een expositieruimte wil Outsider Art House workshops en arrangementen aanbieden, waarin natuur, kunst en cultuur centraal staan. De dagelijkse werkzaamheden worden uitgevoerd door langdurig werklozen en gedetineerden, met als doel deze mensen te kwalificeren en hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten.

Outsider Art House wil bezoekers van Veenhuizen in de gelegenheid stellen om fietsen te huren, welke beschilderd zijn door Outsider kunstenaars. Tevens wordt de mogelijkheid geboden een picknickmand mee te nemen.

2.2 Huidige doelgroepen

Uit onderzoek van het Centraal bureau voor Statistiek (CBS) blijkt dat de Drentse zandgronden⁷ een grote aantrekkingskracht uitoefenen op gezinnen met kinderen met een leeftijd tussen 6-12 jaar. Met name voor de korte vakanties geldt dat zij een oververtegenwoordiging vormen (13% versus 10% landelijk).

Daarnaast worden de noordelijke zandgronden relatief veel bezocht door senioren. Senioren trekken vooral naar de zandgronden voor een lang verblijf (15% van de bezoekers is tussen de 65-74 jaar versus gemiddeld 11% voor een toeristisch gebied)⁸.

---

⁶ www.organumfriscum.nl/Orgelkrant%202005/Muziekhandel%20Boeijenga.htm

⁷ tezamen met de Friese en Drentse zandgronden

⁸ Vakanties van Nederlanders 2004, CBS

Uit interviews, gehouden met ondernemers in Veenhuizen, blijkt dat de *dagrecreant* een belangrijke doelgroep is voor Veenhuizen. De verblijfstoerist is ondervertegenwoordigd, omdat er nauwelijks overnachtingsmogelijkheden zijn in Veenhuizen.

Het Gevangenismuseum heeft een grote aantrekkingskracht op dagrecreanten. Het bezoekersaantal schommelt tussen de 40.000 en 50.000 bezoekers.

Op basis van cijfers van het CBS en op basis van de gehouden interviews met ondernemers in Veenhuizen kunnen voor Veenhuizen de volgende typen dagrecreanten onderscheiden worden:

- *de groep 50+-ers*. Deze groep wordt ook wel de actieve senioren genoemd. Zij combineren een bezoek aan Veenhuizen vaak met een fiets- of wandeltocht. Zij brengen met name een bezoek in het voor- en naseizoen;
- *de gezinnen met kinderen*. Deze doelgroep is vooral in het hoogseizoen aanwezig;
- *groepen*. Het gehele jaar door komen veel groepen naar Veenhuizen zoals verenigingen en familiegroepen. Het Gevangenismuseum wordt in de wintermaanden relatief veel door schoolklassen bezocht.

De wandelaars vormen een kleine doelgroep voor Veenhuizen, maar wordt toch even aangehaald omdat door Veenhuizen het populaire Drenthepad loopt. Het merendeel van de wandelaars brengt echter geen (lang) bezoek aan Veenhuizen, maar vervolgt de wandeltocht naar de eindbestemming.

2.3 De kwaliteiten van Veenhuizen

Veenhuizen is een uniek dorp met een zeer rijke cultuurhistorie. Het beleid is er op gericht om deze kwaliteit van Veenhuizen te behouden en te benutten voor het stimuleren van toerisme. Veenhuizen ligt tevens in een aantrekkelijke gemeente, met veel natuurschoon (o.a. het Fochteloërveen). De combinatie van cultuurhistorie en landschappelijke kwaliteiten maakt dat Veenhuizen vele mogelijkheden heeft om toerisme een impuls te kunnen geven.

In onderstaande tabel worden de kwaliteiten van Veenhuizen opgesomd en wordt aangegeven wat er mist in Veenhuizen.

Veenhuizen heeft...	Veenhuizen mist...
<ul style="list-style-type: none"> • Bijzondere architectuur (monumenten) • Rijke cultuurhistorie • Waardevol natuurgebied (Fochteloërveen) en bijzondere cultuurhistorisch objecten (begraafplaatsen) • Ruimte, rust • Diverse voorzieningen (museum, theetuin, Verenigingsgebouw) 	<ul style="list-style-type: none"> • Diversiteit in overnachtingsmogelijkheden • Wandelroutes met bijbehorende rustmogelijkheden • Arrangementen en promotie • Goede bereikbaarheid voor fietsers⁹ • Toeristische bewegwijzering • Samenwerking tussen ondernemers (toeristisch platform)

⁹ geen (kwalitatieve goede) fietspaden naar Veenhuizen vanuit Ooststellingwerf, Fochteloërveen, Westerveelde

<ul style="list-style-type: none"> • Nabijheid diverse bezienswaardigheden (o.a. Norg, Appelscha, Camping Witterzomer, Speelstad Oranje) • Vele fietsroutes • Sportvoorzieningen (sportvelden, zwembad) • Naamsbekendheid (staat bekend als het gevangenisdorp) • Initiatiefnemers (enthousiaste ondernemers die iets willen beginnen in Veenhuizen) 	<ul style="list-style-type: none"> • Gastvrije uitstraling (gevangenis justitieborden e.d. schrikt bezoekers af) • Heldere informatievoorziening
---	--

3. BELEIDSKADERS

3.1.1 Landelijk Beleid

Cultuurnota

Het landelijke cultuurbeleid is in een nieuw perspectief geplaatst: niet het maatschappelijke bewustzijn in de cultuur, maar het culturele bewustzijn in de maatschappij moet worden vergroot. Het cultuurbeleid richt zich op verschillende disciplines binnen de cultuur waaronder cultureel erfgoed en architectuur. De Cultuurnota presenteert de subsidietoekenningen voor de periode 2005-2008.

Nota Belvédère 1999

Veenhuizen is in de Nota Belvédère aangewezen als Belvédère gebied. Met de nota wordt gepleit voor een respectvolle omgang met cultuurhistorische waarden binnen ruimtelijke ontwikkelingen. De strategie die hierbij past is die van 'behoud door ontwikkeling'. In deze nieuwe ontwikkelingsstrategie vormt de cultuurhistorie het uitgangspunt voor ruimtelijke planvormingsprocessen. Met een tweeledig doel: verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving en behoud van het cultuurhistorische erfgoed.

Op dit moment is er een studie¹⁰ gaande naar Veenhuizen als Belvédère gebied in opdracht van de provincie Drenthe en de gemeente Noordenveld. In deze (concept)studie wordt een aantal kernkwaliteiten geformuleerd voor Veenhuizen. Vanuit Belvédère oogpunt zijn de ruimtelijke kwaliteiten van Veenhuizen: de structuur van het landschap (orthogonaal), de eenheid in het landschap en het diverse gebruik ervan. Daarnaast kan het gedifferentieerde nederzettingen patroon en de architectuur als ruimtelijke kwaliteit bestempeld worden. Tot slot wordt in de Belvédèrestudie gesproken over kwalitatieve 'mentale aspecten' deze zijn: wederkerigheid, educatie, belevingswaarde van het uniek gebied en duurzaamheid.

Nota Ruimte

De Nota Ruimte van het ministerie van VROM stelt ruimte voor ontwikkeling centraal. De nota bevat de ruimtelijke bijdrage aan een sterke economie, een veilige en leefbare samenleving en een aantrekkelijk land. Het gaat om de inrichtingsvraagstukken die spelen tussen nu en 2020, met een doorkijk naar 2030. In de nota worden de hoofdlijnen van beleid aangegeven, waarbij het kabinet kiest voor 'decentraal wat kan, en centraal wat moet'.

Hoofddoel van het nationaal ruimtelijk beleid is ruimte te scheppen voor de verschillende ruimtevrage functies op het beperkte oppervlak dat ons in Nederland ter beschikking staat. Meer specifiek richt het kabinet zich hierbij op vier algemene doelen: versterking van de internationale concurrentiepositie van Nederland, bevordering van krachtige steden en een vitaal platteland, borging en ontwikkeling van belangrijke (inter)nationale ruimtelijke waarden, en borging van de veiligheid. De nota ondersteunt gebiedsgerichte, integrale ontwikkeling waarin alle betrokkenen participeren.

---

¹⁰ uitgevoerd door KuiperCompagnon te Rotterdam met als titel "Kwaliteitenboek Belvédèreproject Veenhuizen"

3.1.2 Provinciaal beleid

Kompas voor het Noorden

In het Kompas voor het Noorden staan de hoofdlijnen van veranderingen en ontwikkelingen voor Noord-Nederland. Op basis van deze plannen worden concrete projecten gesubsidieerd, om zo meer werkgelegenheid te creëren.

De hoofdlijnen voor het Kompas zijn:

- de ontwikkeling van economische kernzones en de versterking van de marktsector;
- het investeren in de stedelijke centra van Noord-Nederland;
- het behoud en de ontwikkeling van een aantrekkelijk en leefbaar landelijk gebied.

Met deze hoofdlijnen wil men wonen en werken rond de steden concentreren en de verdere verstedelijking van het landelijke gebied voorkomen. De open ruimte kan zo beter benut worden voor het behoud van natuur en landschap.

Provinciaal Omgevingsplan II

Het provinciaal omgevingsplan vormt het beleidskader voor de provincie Drenthe voor de periode 2010-2015. De doelstelling van het beleid is om een evenwicht tot stand te brengen in enerzijds ontwikkelingen en anderzijds handhaving en vergroting van de kwaliteiten van Drenthe. POP II betekent voor Veenhuizen dat de planologische basis is vastgelegd. Voor wat betreft natuurwaarden is het gebied ten zuiden van Veenhuizen (Bankenbosch, Fochteloerveen, Kolonieveld) aangewezen als milieubeschermingsgebied II; stilte en bodemkwaliteit staan hier centraal. Voor de bossen in dit gebied geldt dat het accent ligt op natuur. Veenhuizen is gelegen tussen twee ecologische verbindingzones. De noord-zuid verbindingzones lopen van Een naar Haule en van Zuivelde naar Kolonievaart.

Cultuurnota provincie Drenthe

“De kunst van combineren” is het thema van de Cultuurnota van de provincie Drenthe. Dit betekent dat er zowel wordt uitgegaan van al het mooie, goede en typische Drentse waar de provincie Drenthe rijk aan is, maar er is ook ruimte voor nieuwe, interessante ontwikkelingen op cultureel gebied.

De vele beleidsterreinen in “De kunst van het combineren” zijn samengebracht onder vijf cultuurdragers die aangeven wat de provincie Drenthe belangrijk vindt op het gebied van cultuur. De cultuurdragers zijn: beeldkwaliteit, het grote publiek, informatiekanalen, onvoltooid verleden tijd en taligheden.

Fietstotaalplan Drenthe

Om de concurrentiepositie van Drenthe als fietsprovincie te versterken heeft het Recreatieschap Drenthe, in nauw overleg met diverse partijen besloten het Fietstotaalplan Drenthe te ontwikkelen¹¹. Uitgangspunt van het project is het verder verbeteren en versterken van de toeristische fietsinfrastructuur in de provincie Drenthe. Dit zowel door de realisatie van een aantal nieuwe fietspaden als ook door kwaliteitsverbetering van bestaande paden en het aanbrengen van aanvullende voorzieningen. Het Fietstotaalplan heeft een doorlooptermijn vanaf 2002 tot 2006. In de omgeving van Veenhuizen wordt in het kader van dit project een twee fietspaden aangelegd.

---

¹¹ Recreatieschap Drenthe, www.fietstotaalplan.nl

Het betreft een fietspad van Assen-zuid naar Eleveld/Geelbroek en aan de noordkant van het Leekstermeer zal een nieuw fietspad aangelegd worden.

Outdoor Offensief Drenthe

Het Recreatieschap Drenthe is initiatiefnemer van het project "Outdoor Offensief Drenthe". Het project heeft ten doel om de toeristische ontsluiting in de provincie Drenthe (en in de Friese gemeente Ooststellingwerf) te verbeteren. Het project heeft enerzijds betrekking op een betere ontsluiting 'in het veld' (o.a. ontwikkelen van beleefroutes, plaatsen van informatiezuilen, realiseren van startpunten). Anderzijds heeft het project ten doel de digitale ontsluiting te verbeteren (o.a. ontwikkelen van website met kwalitatief goede wandelroutes die voor de consument goed toegankelijk zijn). De looptijd van het project duurt tot eind 2007. Voor de gemeente Noordenveld liggen mogelijkheden om aan te haken op dit project.

3.1.3 Lokaal beleid

Omzien naar ontwikkeling: perspectieven voor Veenhuizen

De gemeente Noordenveld heeft in samenwerking met Rijksgebouwendienst een visiedocument opgesteld met een basisfilosofie voor Veenhuizen. De filosofie moet bijdragen aan herstel en behoud van de cultuurhistorische, landschappelijke en architectonische kwaliteiten en leefbaarheid van Veenhuizen. De historie van de Maatschappij van Weldadigheid vormt de kern van de basisfilosofie.

De Basisfilosofie gaat uit van de uitgangspunten van de vroegere vrije kolonies, de dwangmatigheid van de oude kolonie Veenhuizen wordt losgelaten.

Het principe van *autarkie* komt in de nieuwe kolonie terug in de vorm van *wederkerigheid*. Verder gaat het om *zorg* en *kwaliteit*. Het aangaan van dit soort duurzame verbindingen met de omgeving vormt het wezen van het nieuwe Veenhuizen.

Planbeschrijving Kompasproject "Masterplan Veenhuizen"

Als vervolg op het document "Omzien naar Ontwikkeling" is de planbeschrijving Kompasproject Masterplan Veenhuizen verschenen. Het Masterplan legt de nadruk op het *totaal concept Veenhuizen* dat met de juiste beleevingswaarde als basis voor ontwikkeling is te gebruiken. De kracht van het gebied zit vooral in het totaalplaatje; alles wat ontwikkeld wordt, moet in samenhang staan met de filosofie van het gehele gebied.

Het **Masterplan** initieert de volgende projectonderdelen:

- aanleg van een nieuwe parkeerplaats t.b.v. het Gevangenismuseum (gerealiseerd);
- versterken van recreatief-toeristische infrastructuur rondom Gevangenismuseum;
- bouw ontmoetingscentrum cultuurtoerisme/multifunctionele inrichting van het binnenterrein (gestart);
- verbouw niet-museumdeel van Carré tot gevangeniswoningen (gestart);
- recreatieve voorzieningen bij verschillende te realiseren bedrijvenclusters;
- revitalisering van de leegstaande bebouwing in voormalig hospitaal, houtbedrijf en maalstuscomplex t.b.v. bedrijfshuisvesting (gestart);
- toeristische bewegwijzering met innovatieve ICT-toepassingen.

Het verwachte resultaat is: 14 buitenstedelijke centra gerealiseerde toeristische voorzieningen en 5 kilometer nieuw aangelegde fiets- of wandelroutes.

Eén van de uitgangspunten van het Masterplan is dat het nieuwe Gevangenis Museum naar verwachting in 2008 een verdubbeling van het aantal bezoekers van 2004 kunnen verwachten. In oktober 2004 is besloten om het Masterplan voor subsidie in aanmerking te laten komen van Kompas voor het Noorden.

Beschermd dorpsgezicht

De gemeenteraad heeft in februari 2006 besloten een positief advies uit te brengen aan de Gedeputeerde Staten om Veenhuizen aan te wijzen als "beschermd dorpsgezicht". Het gevolg van deze aanwijzing is het aanpassen van het bestemmingsplan zoals is bepaald in de Monumentenwet. Dit is al gebeurd. Daarnaast heeft de aanwijs gevolgen op het niveau van de bouwregelgeving. Dit houdt in dat zaken die normaliter vergunningvrij zijn, nu een bouwvergunning is vereist.

Werelderfgoedlijst

De gemeente Noordenveld heeft de ambitie om Veenhuizen voor te dragen voor de Werelderfgoedlijst, samen met Frederiksoord en wellicht andere kolonies die door generaal Van de Bosch zijn gesticht. De benoeming zal in eerste instantie nationaal moeten plaatsvinden (door het ministerie), waarmee Veenhuizen op de Nederlandse lijst geplaatst kan worden. Vervolgens kan Veenhuizen voorgedragen worden voor de internationale lijst voor Werelderfgoed.

De gevolgen van het aanwijzen van Veenhuizen als Werelderfgoed is dat het dorp een duidelijke bescherming krijgt. De benoeming draagt uiteraard ook bij aan trots van de inwoners, omwonenden en andere betrokkenen. En de aanwijzing tot werelderfgoed kan leiden tot toename van het toerisme omdat het internationaal meer bekendheid krijgt.

Overig beleid

De Gebiedscommissie Fochteloërveen heeft in 2000 een *Recreatieplan* opgesteld voor het Fochteloërveen. Het recreatieplan bestaat uit een lijst met projectvoorstellen. De projectvoorstellen sluiten aan op de wensen vanuit de streek en deze zijn als volgt samen te vatten:

- fietsen en wandelen zijn belangrijk;
- parkeren moet op enkele plaatsen beter geregeld worden (formaliseren bestaande recreatiedruk);
- de informatievoorziening over het gebied kan langs de routes beter;
- er moeten mogelijkheden komen om kleinere rondjes te fietsen en te wandelen.

Het Recreatieplan geeft met betrekking tot het toekomstige gebruik van het Fochteloërveen aan dat het unieke natuurlijke karakter behouden moet blijven. Daarbij is het wenselijk om te anticiperen op een waarschijnlijk groeiende recreatiedruk. Voorgesteld wordt om een buffer of overgangszone richting Assen te creëren.

In 2003 is een *startnotitie "Inventarisatie recreatie Drentse kant Fochteloërveen"* opgesteld door het Recreatieschap Drenthe met als doel de bestaande projecten en ideeën te inventariseren voor alleen het Drentse deel van het Fochteloërveen. De nadruk ligt op de ontsluiting van recreatieve routestructuren. De genoemde voorstellen zijn - indien relevant - meegenomen in deze visie.

4. TRENDS EN MARKTONTWIKKELINGEN

Dé recreant bestaat niet, net zo min als dé maatschappelijke trend bestaat. Niet iedereen wil hetzelfde en niet alle ontwikkelingen gaan in dezelfde richting. Soms versterken ze elkaar, soms werken ze tegen elkaar in. Zo zijn er ontwikkelingen die een versnelling weergeven (meer doen in korte tijd, op zoek naar nieuwe belevingen) maar anderzijds is ook een behoefte aan vertraging te constateren (verlangen naar authenticiteit, onthaasten).

Recreanten worden...

➤ *Grijzer.*

Nederland vergrijsd in een rap tempo. Actieve senioren gaan er op uit, willen dingen zien en ervaren. Daarbij hoort het genieten van de kleinkinderen. Voor deze groep recreanten is comfort, service, bereikbaarheid en gezondheid belangrijk, het zijn gemakconsumenten.

➤ *Eigenwijzer.*

De nieuwe recreant wil zelf de baas zijn over zijn eigen recreatiepakket. Dit betekent geen compleet georganiseerde dagtochten met standaardprijs en – bestemming, maar het aanbieden van modules waarmee de consument voor zichzelf een arrangement op maat kan maken.

➤ *Sneller en efficiënter.*

De eisen worden opgeschroefd: men moet meer presteren in minder tijd. Haast en snelheid zijn onderdeel geworden van onze cultuur. De recreant wil veel doen in weinig tijd. Aanbieders clusteren daarom de vrijetijds mogelijkheden; het combineren van afzonderlijke voorzieningen tot een totaalproduct op maat.

➤ *Bewuster.*

Aandacht voor het milieu en maatschappelijke betrokkenheid kunnen rekenen op de warme belangstelling van de consument. Er is tevens meer focus op geestelijke en lichamelijke gezondheid: “er tussen uit zijn”, onthaasting, bijkomen van het jachtige leven.

Onthaasting uit zich in het ‘genot van de traagheid’¹²; een nieuw soort ‘zalige ledigheid’ voor de bewuste levensgenieter die streeft naar de juiste balans tussen leven, werken, relaties en gezondheid. Steeds meer Nederlanders besteden extra aandacht aan hun gezondheid. Naast lichamelijke gezondheid is ook geestelijke gezondheid een thema dat steeds meer aandacht krijgt. Bij Wellnesstoerisme gaat het in principe om personen die gezond zijn en willen blijven.

➤ *Conservatiever.*

Sinds enige tijd is sprake van een conservatieve opleving die zich waarschijnlijk de komende jaren verder doorzet. In de samenleving is een sterkere behoefte ontstaan aan ‘oude’ normen en waarden.

---

¹² De Traagheid, Milan Kundera, 1995

De drang naar vernieuwen lijkt voor een belangrijk deel verdwenen. Het lijkt wel alsof het de afgelopen jaren allemaal wat te snel is gegaan en dat we bang zijn geworden dat we onszelf aan het inhalen zijn. Allerlei waarden die voorheen als conservatief werden afgedaan, worden nu veel positiever bekeken. Er is sprake van een verlangen naar rust en regelmaat en mensen zijn voorzichtiger geworden¹³.

Recreanten zijn op zoek naar...

➤ *Anders dan anders.*

De recreant is, door ervaringen eerder of elders opgedaan, verwend geworden. Men zoekt naar bijzondere en unieke ervaringen. Het standaardaanbod voldoet niet langer, men is op zoek naar de "anders-dan-anders-ervaring".

➤ *Authenticiteit.*

Er is een toenemende belangstelling voor alles wat authentiek en oprecht is. Men gaat op zoek naar "echtheid" en de tijd toen de samenleving hechter was. Met betrekking tot recreatie en toerisme wordt dit vertaald in drie stromingen: "terug naar de natuur", "terug in de tijd" en het "streekgevoel".

➤ *Emotie & beleving.*

Sinds de jaren '50 is het gemiddelde aantal vrijetijdsactiviteiten van de Nederlander verdubbeld. Het motto is: doe iets met je vrije tijd. Je moet alles meegemaakt hebben. Het aanbieden van "beleving is big business geworden ("mood management"). Beleving moet op zichzelf intens en intensief zijn.

Een trend naar meer betekenis en zingeving lijkt zich te manifesteren¹⁴. Een entertainmentsausje over een merk of product gieten is niet meer voldoende. Het gaat om emoties, het groepsgevoel. De aandacht van de moderne consument gaat minder uit naar puur materiële goederen. Hij wil vooral 'vermaakt' worden met een belevenis, een verhaal of een ander appél aan zijn emotionele gevoelens: de belevingseconomie.

➤ *Gelijkgezinden.*

De individualisering neemt af en de Nederlander is weer op zoek naar een groep gelijkgezinden. Voor de vrijetijdssector betekent dit dat vrije tijd in groepsverband steeds belangrijker gaat worden. Waarden als vertrouwdeheid en geborgenheid nemen in belangrijkheid toe. Mensen gaan weer meer waarde toekennen aan traditionele verbanden. Daarnaast neemt het belang dat wordt gehecht aan andere groepsverbanden toe¹⁵.

➤ *Bezinning.*

Een bijzondere dimensie van de belevingseconomie is het zogenaamde 'bezinningstoerisme'. Vermoeid of gestresst door de overdaad aan prikkels die de informatiemaatschappij afvuurt, zoekt men naar manieren om aan de stress te ontsnappen. Het gevolg is een groeiende behoefte aan echte rust. Vooral aan activiteiten die bijdragen aan innerlijke zingeving: bezinning, retraite, rust, ruimte, stilte,

---

¹³ *De trends van vandaag*, Trendslator, 2005.

¹⁴ Trendrapport Toerisme, recreatie en vrije tijd 2004-2005, NRIT

¹⁵ Eye, maart 2005.

spiritualiteit, onthaasting, geestelijke verdieping en verrijking. Niet voor niets hebben de parken van Center Parcs in Engeland al "Zen Gardens, plekken waar je helemaal tot rust kunt komen"¹⁶.

➤ *Kwaliteit.*

De toerist blijft kwaliteit eisen. Dit toegenomen kwaliteitsbesef moet niet verward worden met overdreven luxe. De consument wil gewoon waar voor zijn geld. Vooral de toegevoegde waarde rondom het product bepaalt de "gevoelswaarde" van de gevraagde kwaliteit.

➤ *Zorg.*

De term zorg moet breed opgevat worden. Er is een toenemende vraag naar recreatieve verblijfsmogelijkheden met een zorgvoorziening. Te denken aan mensen die herstellend zijn van een ziekte (bijv. na een operatie) of die psychisch hulpbehoevend zijn. Ook mantelzorgers hebben een groeiende behoefte aan één of meerdere breaks per jaar om de accu weer op te laden.

Recreanten gaan...

➤ *Vaker en korter op reis.*

Een stijging wordt gemeten in het aantal korte vakanties. Terwijl lange vakanties veelal in het buitenland worden doorgebracht vindt het merendeel van de korte vakanties (circa 80%) plaats in eigen land. In 2004 had 8% van alle korte vakanties in Nederland de Drentse, Groningse en Friese zandgronden als bestemming. Dit is gelijk aan 710.000 overnachting per jaar.

➤ *Meer wandelen en fietsen.*

Het aantal dagtochten lijkt te stabiliseren, ruim 98% van de Nederlandse bevolking onderneemt dagtochten. In dagtochten zien we een groeiende vraag naar actieve recreatie.

2.4 Toekomstige doelgroepen

Op welke doelgroepen moet Veenhuizen zich gaan richten? Uit de marktanalyse blijkt dat het aantal actieve senioren zal toenemen. Deze groep maakt al een belangrijk deel uit van het huidige bezoekersaantal. De verwachting is dat deze groep verder in belang zal toenemen. Kwaliteit en comfort zijn belangrijke thema's voor deze groep.

Er zal meer vraag komen naar bijzondere toeristische locaties, de toerist is op zoek naar een "anders-dan-anders locatie". Het belevingsaspect is hierbij heel belangrijk. Ook is er een toenemende vraag naar rustige oorden om te onthaasten en naar authenticiteit. Veenhuizen heeft, met haar unieke cultuurhistorie en de landschappelijke ligging, de juiste ingrediënten in huis om aan deze vraag te kunnen voldoen.

---

¹⁶ *Overspannen rust*, Bart Jungmann, De Volkskrant, 14 oktober 2003.

De huidige doelgroepen van Veenhuizen (senioren, gezinnen met kinderen en groepen) blijven ook in de toekomst belangrijke doelgroepen. Ook de tweeverdieners zijn een potentiële doelgroep. Met name het groepstoerisme heeft potentie uit te groeien tot een belangrijke doelgroep. Denk aan arrangementen met groepen toeristen die per bus aankomen in Veenhuizen.

Het zakelijk toerisme is een andere doelgroep die verder in belang zal stijgen. Naar verwachting zal de vraag naar congresruimte in het Gevangenis­museum toenemen (bijvoorbeeld de toenemende vraag van justitie naar vergaderaccommodaties).

Verder is de verwachting dat het Gevangenis­museum de komende jaren een toenemend aantal bezoekers zal trekken van buiten de regio. Dit als gevolg van het tentoonstellen van collecties van nationaal belang.

Gezien de ontwikkelingen die gaande zijn in Veenhuizen (o.a. realiseren van Zorg­hotel en Erfgoedcentrum) zullen ook nieuwe doelgroepen worden aangetrokken. Te denken aan zorgtoeristen (hulpbehoevenden en mantelzorgers). Ook kunst- en cultuurliefhebbers is een belangrijke doelgroep voor Veenhuizen.

Het aantal toeristen dat naar Veenhuizen komt, zal door de versterking van het toeristisch product geleidelijk toenemen. Op dit moment trekt het Gevangenis­museum rond de 50.000 bezoekers. Naar verwachting zal het bezoekersaantal over 10 jaar uitkomen op 100.000 tot 150.000. Dit is echter sterk afhankelijk van de realisatie van de toeristisch-recreatieve voorzieningen.

4.1 De kansen voor Veenhuizen

De kwaliteiten van Veenhuizen kunnen verder worden gebruikt om in te spelen op kansen die zich voor doen in de markt. In onderstaande tabel zijn de kansen en de aandachtspunten voor Veenhuizen samengevat.

Veenhuizen heeft kansen voor...	Veenhuizen moet alert zijn op...
<ul style="list-style-type: none"> • Groeiend aantal senioren • Bewustere consument die let op zijn geestelijke en lichamelijke gezondheid • Vraag naar authenticiteit • Groeiende vraag naar korte vakanties • Behoeft aan rust en regelmaat • Groeiende vraag naar onthaasting en bezinning • Toeristen die op zoek zijn naar 'beleving' • Cultuurhistorie (belangrijk aandachtspunt in het beleid) 	<ul style="list-style-type: none"> • De vraag naar kwaliteit • De zoektocht naar anders- dan anders • De veeleisende consument • De vraag naar wandel- en fietsmogelijkheden • De vraag naar een clustering van vrijetijds­mogelijkheden

5. VISIE

5.1 De inhoud: anders dan anders

In de eerste paragraaf van dit rapport schetsten we Veenhuizen als een dorp met een geschiedenis van onaangepastheid. De bewoners zijn altijd geconfronteerd geweest met onaangepaste 'gasten'. Het begrip 'onaangepastheid' is van alle tijden en van alle plaatsen. Onaangepastheid hoort bij een samenleving zoals onkruid in een tuin, als paardebloemen in een weiland, als ziek zijn bij gezondheid en als het dal bij een bergketen. Ze zijn met andere woorden onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Elke samenleving kent dominante opvattingen, gedragingen, waarden en normen die als 'normaal' worden bestempeld. Alles wat daarvan afwijkt, is 'abnormaal' of 'onaangepast'. Afwijkend gedrag heeft daarmee een duidelijke functie in de samenleving: het bevestigt de heersende waarden en normen.

Waarden, normen en opvattingen zijn echter tijd- en plaatsgebonden, Ze veranderen in de tijd of verschillen per plaats. Wat in Nederland 'normaal' is, is in Japan 'abnormaal' (de neus snuiten in het openbaar bijvoorbeeld). Wat in de Middeleeuwen als afwijkend gedrag werd bestempeld, wordt nu als 'normaal' beschouwd. De definitie van afwijkend gedrag is dus relatief, voortdurend onderhevig aan verandering. Een voorbeeld is de huidige trend naar meer conservatieve opvattingen (zie hoofdstuk 3).

Met het veranderen van waarden en normen verandert ook de definitie van onaangepastheid. Dit biedt ongekende mogelijkheden in toeristisch-recreatief opzicht. Het begrip 'onaangepastheid' heeft alles in zich om van Veenhuizen een onderscheidende en onconventionele toeristische trekpleister te maken: Veenhuizen was 'anders dan anders' en zal altijd 'anders dan anders' blijven.

Het thema 'onaangepastheid' is een nagenoeg onuitputtelijke bron voor exposities, arrangementen, evenementen, educatie, recreatie, info- en edutainment. Zo zou Veenhuizen bijvoorbeeld elk jaar op een andere wijze een bepaalde vorm van afwijkend gedrag centraal kunnen stellen (landlopen, dronkenschap, kleptomanie, vrouwenonderdrukking, hekserij, zedenverwildering, criminaliteit, moord en doodslag, ziekte, prostitutie.....men kan eindeloos doorgaan).

In het Gevangenis­museum wordt tentoongesteld hoe de samenleving reageerde op deze vormen van onaangepastheid.

De moderne samenleving definieert zichzelf altijd in oppositie tot de 'primitieve' mentaliteit. Toch herkennen we deze 'primitieve' mentaliteit ook in de moderne samenleving.

"Ik denk onder meer aan het zoeken naar een zondebok, dat zich –of het nu gaat om heksenvervolging, antisemitisme, de genocide op de Tutsi's dan wel de meer extreme uitingen van xenofobie heden ten dage- altijd weer volgens eenzelfde grondpatroon voltrekt, waarbij telkens weer dezelfde stereotype beelden terugkeren, zoals: de Ander als ongedierte, gif of ziektebrenger, die het gezonde lichaam van de eigen gemeenschap bedreigt.

Daarnaast kan, op het politieke vlak, worden gewezen op de juist nu weer actuele mythe van de Leider, die zich opwerpt als Verlosser en wiens dood wordt begrepen als een ritueel offer.

En tenslotte herinneren ook onze voorliefde voor horror-films en het optreden van moderne sjamanen als Jomanda nog in velerlei opzicht aan de mythen van traditionele gemeenschappen" (De tijd van Europa, Dies Natalis 2003, prof. dr. A. Labrie).

In een routing langs de vier clusters worden deze thema's verder uitgediept en vorm gegeven in allerlei onconventionele exposities, workshops, presentaties of wat dan ook.

Op deze wijze worden de clusters met elkaar verbonden - elk jaar op een andere wijze - en krijgt het dorp in toeristisch-recreatief opzicht haar eigen gezicht.

5.2 De vorm: concepting

Het begrip concepting wijst op de manier waarop Veenhuizen 'in de markt gezet' kan worden.

Anders-dan-anders

Mensen zijn – vergeleken met vroeger – niet alleen beter opgeleid, maar ook rijker en mondiger. Dit maakt de huidige toerist of recreant bewuster en veeleisender. Men kiest bewuster wat men wel en niet met de vrije tijd gaat doen. Men wil zeker weten dat de vrije tijd succesvol besteed wordt, dat er echt wat te beleven valt. Men stelt hoge eisen aan kwaliteit en variatie van voorzieningen. Er is een afkeer van monotonie en routinematigheid. Het standaardaanbod alleen voldoet niet langer. Men is op zoek naar 'anders-dan-anders ervaringen'.

Merken en producten die de identiteit van de consument versterken, doen het goed. Producten die 'iedereen al heeft' worden dan minder interessant. De consument creëert graag zijn eigen wereld door het combineren van allerlei merken en stijlen: "dit ben ik"¹⁷.

Veenhuizen heeft de potentie om die 'anders-dan-anders' ervaringen te genereren. Daarvoor moet het 'Verhaal van Veenhuizen' luid en duidelijk verteld worden.

Het verhaal van Veenhuizen

Voor Veenhuizen betekent dit dat het unieke van deze toekomstige toeristische bestemming uitgebuit moet worden. Het ontwikkelen, promoten en vermarkten van die unieke kwaliteiten moeten een bezoek aan Veenhuizen tot een bijzondere ervaring maken. Minstens zo belangrijk als het fysieke product Veenhuizen is dus het verhaal dat wordt verteld:

"Want belevenissen, daar lusten we wel pap van...De toegevoegde waarde zit niet in het product zelf, maar in de belevenis. Eigenlijk verkopen we steeds meer ideeën in plaats van producten"¹⁸.

Het verhaal maakt tegenwoordig het verschil tussen succesvolle en minder succesvolle toeristisch-recreatieve bestemmingen. Dit betekent dat ook Veenhuizen haar 'verhaal' moet vertellen. Het gedachtegoed, de belevingswaarde van Veenhuizen moet vol overtuiging worden uitgedragen. Elke consument die zich hierdoor voelt aangesproken, is een potentiële klant.

Als toeristische bestemming moet Veenhuizen een emotionele betekenis krijgen; een gevoelige snaar raken bij de consument. Dit vraagt om een uitgekende productontwikkelings- en marketingstrategie.

---

¹⁷ Concepting, Jan Rijkenberg, 's-Gravenhage, 2000.

¹⁸ Volkskrant, 27 oktober 2001.

Veenhuizen als 'merk'

Bij conceptueel denken is het van belang om Veenhuizen niet als een puur fysiek product te beschouwen. Het gaat om de emotionele lading van Veenhuizen; de gevoelens en emoties die de consument aan het product (of beter nog het *merk* Veenhuizen) koppelt.

Er moet sterk ingezet worden op het winnen van de sympathie van de consument; het op de markt brengen van het gedachtegoed dat Veenhuizen vertegenwoordigt. Dit gedachtegoed kan de vorm hebben van visies, houdingen, overtuigingen, motivaties, interessevelden, of wereldbeelden die voor de consument een betekenis hebben. Dit concept is de uiteindelijke houvast voor de verdere productontwikkeling en marketing.

We pleiten er daarom voor om Veenhuizen bewust als een merk in de markt zetten. Net zoals bijvoorbeeld gebeurd is bij het Groninger Museum, het Anne Frank Huis en het Joods Historisch Museum in Berlijn. Een bezoek aan deze musea is niet een losse gebeurtenis op zich, maar *betekent* iets voor de consument. Men ontleent er een zekere trots aan, of status, of warme gevoelens. Met andere woorden, men ontleent er een verhaal aan waar men mee thuis kan komen.

Een ander voorbeeld van concepting is het merk Nike. De concepting van dit merk heeft ertoe geleid dat het hebben van kleding van Nike een levensstijl op zich is. Door het gebruiken van sportidolen in reclame-uitingen wordt geappelleerd aan de emotie van de consument. Door Nike te dragen vertelt men een veel uitgebreider verhaal dan alleen het sportief zijn.

Andere voorbeelden van concepten zijn:

- IKEA (geen meubelwinkel, maar een visie op hedendaags winkelen en wonen dat iets betekent voor een grote groep mensen),
- Center Parcs (geen bungalowpark, maar een voorziening waar men het leven van alledag kan vergeten: "*nu even niet*"),
- Connexxion (geen busbedrijf, maar een organisatie die mensen vervoert),
- SNP Naturreizen (geen touroperator, maar een organisatie die mens, avontuur en natuur bij elkaar brengt),
- Body Shop (geen cosmeticawinkel, maar een manier van leven).

Volggroepen

Als we het *concept* Veenhuizen centraal stellen in plaats van het *product* Veenhuizen, dan krijgt ook het begrip doelgroep een andere invulling. De doelgroep van het concept Veenhuizen kan als volgt worden omschreven:

"Iedereen die zich aangesproken voelt door het gedachtegoed van het 'merk' Veenhuizen"

Er zal, anticiperend op de stromingen die er in de markt leven en opkomen, een gedachtegoed ontwikkelt moeten worden dat vervolgens door het 'merk' Veenhuizen wordt uitgedragen. Het gaat er hierbij om dat geluisterd wordt naar de vraag van de consument, niet in grondstoffelijke zin (producten), maar in geestelijke zin. In dit geval spreken we niet meer over een *doelgroep*, maar over een *volggroep*.

Een volggroep gaat dwars door alle traditionele, vaak sociaal-demografisch gedefinieerde groepen heen. Het begint bij een kleine kern die zich als een olievlek uitbreidt. Het traditionele idee van doelgroepen kan worden losgelaten. Iedereen die iets ziet in het gedachtegoed dat wordt uitgedragen door Veenhuizen is van harte welkom.

Een en ander betekent wel dat het concept op een inspirerende manier gecommuniceerd moet worden. Communicatie speelt een essentiële rol in het overdragen van het gedachtegoed, de visie of de overtuiging van Veenhuizen.

5.3 Toekomst van Veenhuizen

In het onderstaande kader schetsen wij een mogelijke toekomst van Veenhuizen. Met de onderstaande impressie geven we aan welke sfeer de toerist in 2015 in Veenhuizen kan proeven. En welke positie Veenhuizen in neemt ten opzichte van andere toeristische locaties.

Impressie 2015

In 2015 is Veenhuizen een levendig, naar buiten gericht dorp dat een grote aantrekkingskracht uitoefent op de toeristen en recreanten die 's zomers in de noordelijke provincies verblijven. Overal op de campings, in de hotels en op bungalowparken liggen folders waarin Veenhuizen wordt aangeprezen als een 'monumentaal mooi dorp' waar een waas van geheimzinnigheid over ligt. Het is een dagtocht waard om 'het mysterie van Veenhuizen' te ontrafelen.

Ook kan men kiezen uit talloze arrangementen, zowel binnen Veenhuizen zelf als in combinatie met andere attracties buiten Veenhuizen. Zo is dit jaar een arrangement gemaakt met het Dierenpark Emmen waar een tentoonstelling is over ziektes bij mens en dier (inhakend op de recente vogelgriep pandemie).

De plaatselijke VVV ontwikkelt samen met de ondernemers, dorpsbelangen en toeristische trekkers elk jaar een ander thema binnen het overkoepelende thema van 'onaangepastheid'.

Dit jaar staat het thema 'Ziek zijn' centraal (melaatsheid, geesteszieken, tbc, vogelgriep, spaanse griep, pest, epi- en pandemieën etc.). In het Gevangenis­museum is een expositie ingericht over ziekten in de loop der tijd en de reactie van de samenleving daarop (kolonies, quarantaines, verbrandingen, uitroeien, vervolgingen etc.). Tevens worden de toeristen doorverwezen naar andere exposities in het dorp. Het Hospitaalcomplex laat zien hoe de zieken in de loop van de geschiedenis (of in verschillende landen) worden ondergebracht, welke 'geneeswijzen' gangbaar waren (bijvoorbeeld aderlatingen) en welke zaken vroeger als 'ziekte' werden gedefinieerd en nu niet meer (bijvoorbeeld homoseksualiteit). In het Maallustcluster kunnen de toeristen kennis maken met de geneeskrachtige werking van allerlei kruiden, in het Ambachtscluster is een tentoonstelling van schilderijen gemaakt door psychiatrische patiënten.

In de winterperiode heeft het dorp een musical ingestudeerd: 'De ziekte die de volmaakte man heet'. Mariët Meester schrijft het script. Deze musical wordt gedurende het toeristenseizoen een aantal keren opgevoerd. Met Diever worden afspraken gemaakt dat de uitvoeringen niet samenvallen met de Shakespear­ voorstellingen. De Peer Group speelt het satirische toneelstuk 'De ingebeelde zieke' van Molière. Daartoe is een hospitaal van strobalen gebouwd.

Het hotel 'Hospitaal voor Goede Zorg' is de hele zomer volgeboekt. Zelfs vanuit de groeimarkten China en India worden boekingen gedaan. Deze toeristen worden gelokt door een expositie in Klein Soestdijk: 'Het lijden in het hedendaagse Boeddhisme'¹⁹.

Aan de muren van het restaurant hangen menukaarten van verschillende ziekenhuizen over de hele wereld. De grootste aandachtstrekker is een 'menukaart' uit een vroegere melaatsenkolonie uit de Middeleeuwen.

¹⁹ De vier edele waarheden van het Boeddhisme: het leven is lijden, het lijden wordt veroorzaakt door hunkering, verlossing van de hunkering betekent verlossing van het lijden, het Achtvoudige Pad leidt tot verlossing van het lijden.

5.4 Toeristisch concept: 'anders dan anders'

De M van Veenhuizen

Wat wil Veenhuizen uitstralen? Wat is de sfeer waaronder alle toeristische activiteiten aangeboden zal worden?

Het concept "Veenhuizen: *anders dan anders*" met de afgeleide termen **markant**, **mysterieus**, **monumentaal** en **maatschappelijk** verbindt verleden, heden en toekomst in Veenhuizen. Deze vier M-en vormen de basis voor het omvormen van het huidige Veenhuizen in een toeristische trekpleister van formaat; een 'anders dan anders' bestemming.

Markant

De term *markant* verwijst naar het feit dat Veenhuizen anders is dan andere dorpen. Veenhuizen onderscheidt zich van andere toeristische locaties vanwege het bijzondere verleden als strafkolonie, als gestichts- en gevangenisdorp. Bovendien kende Veenhuizen een markante bevolking en een markant verleden als justitiële enclave van het Ministerie van Justitie.

In toeristisch-recreatief opzicht kan dit vertaald worden door bijzondere en onconventionele voorzieningen te realiseren en evenementen te organiseren. Er is een fototentoonstelling van markante Veenhuizers, zowel vroegere als hedendaagse.

Mysterieus

Tijdens de brainstormavond die gehouden is met ondernemers en initiatiefnemers in Veenhuizen (zie bijlage 3) kwam als één van de belangrijkste conclusies naar voren dat ondernemers veel zien in de mysterieuze kant van Veenhuizen.

Bezoekers vinden het gevangenisdorp mysterieus, maar ook spannend. Dit mysterie heeft een aantrekkingskracht op bezoekers. De sfeer zoals je die proeft in Veenhuizen, proef je nergens anders. De monumentale gebouwen verwijzen naar de vroegere strafkolonie. Een gemeenschap afgesloten van de buitenwereld, waar weinig over bekend is. Dit *mysterie*, het onbekende is nog steeds voelbaar aanwezig in Veenhuizen. Ook de aanwezigheid van de gevangenen en de voelbare aanwezigheid van justitie geeft Veenhuizen een mysterieus karakter: "*Wat speelt zich af achter die hoge muren?*".

Monumentaal

Rijksbouwmeester heeft zijn stempel gedrukt op 180 jaar Veenhuizen en dit is Veenhuizen nog steeds goed zichtbaar. De gebouwen in Veenhuizen zijn van cultuurhistorisch belang vanwege de gebruiksgeschiedenis en/of hun bijzondere architectuur. Kenmerkend zijn natuurlijk de stichtelijke spreuken die de gevels sieren, zoals "Bitter en Zoet", "Orde en Tucht" en "Plichtgevoel". Ze verwijzen naar de strakke regie, de doctrine die in Veenhuizen regeerde.

De mentaliteit die er toen was, is er niet meer. In het toekomstige Veenhuizen gaat het juist om zaken die hier lijnrecht tegenover staan, zoals het Carpe Diem (i.p.v. het Ora et Labora), het onthaasten (i.p.v. Arbeid adelt), het vermaak (i.p.v. Orde en Tucht). Wellicht is het een idee om de nieuwe gebouwen en de nieuwe straten namen te geven die de nieuwe tijd in Veenhuizen weerspiegelen (Vertier en Vermaak, Carpe Diem, Ontspanning en Genot, Lol en Lust, Sport en Spanning etc.).

Maatschappelijk

Veenhuizen zorgde voor de mensen die buiten de maatschappij vielen. De idealen van Johannes van den Bosch (verheffing van de armen door hen op te voeden tot arbeidzame boeren, zich ontfemen over a-socialen, de landlopers, de alcoholisten, de zwervers) komen voort uit een diepe maatschappelijke betrokkenheid.

Deze maatschappelijke kant van Veenhuizen kan in alle clusters voortgezet worden: Goede Zorg in het Hospitaalcomplex, Goede Voeding in het Maallustcomplex, Goede Arbeid in het Ambachtscluster en Goed Vertier in het Verenigingsgebouw.

Ambachtscluster

De toeristische voorzieningen in dit cluster dienen zich te richten op elementen die markant zijn voor deze plek. Het ambachtscluster was de plek waar de ambachtelijke werkplaatsen verrezen in de tijd van de Maatschappij van Weldadigheid (vanaf 1822). Mensen uit `behoefte klassen` werden voorzien van werk en scholing. Veenhuizen groeide later uit als strafinrichting onder verantwoordelijkheid van justitie. Deze ontwikkelingen vormen de basis voor de architectuur van de ambachtswerkplaats.

Het ambachtscluster zou de oude ambachtsfunctie weer terug moeten krijgen, maar dan in een nieuw jasje gestoken. Geen strak regime meer, maar voorzieningen die voldoen aan de huidige trends. Van belang is dat de toeristische voorzieningen refereren aan de vroegere ambachtwerkplaats.

Het ambachtscluster heeft ook een spannend element in zich. Voor toeristen heeft het ambachtcluster een "verborgen geschiedenis". Hoe werd in het ambachtcluster gewerkt en welke producten werden er door de tewerkgestelden gemaakt? Het is interessant om zowel de ambachtelijke werkplaatsen en rijkswerkinrichting opnieuw tot leven te brengen.

Het is wenselijk om in het ambachtscluster toeristische activiteiten te realiseren die onderling goed op elkaar aansluiten, maar ook aansluiting vinden bij de drie andere clusters.

Hospitaalcluster

Het Leprozenhuisje was de eerste medische voorziening in Veenhuizen. Na 1886 (als Veenhuizen formeel door de staat als strafgesticht is aangewezen) is het hospitaalcomplex gebouwd. De bouw van het hospitaal was één van de uitingen van het streven naar autarkie. Alle economische, maar ook sociale activiteiten vonden plaats binnen de omheining van Veenhuizen.

Het toeristische concept voor het hospitaalcluster verwijst naar de functie die het hospitaal vroeger had, namelijk het bieden van zorg. De vroegere functie van het Hospitaal dient weer tot leven worden gebracht, maar dan aangepast op de vraag van nu. Toeristen moeten zelf het werken en verblijven in het hospitaal kunnen ervaren.

De panden van het complex worden verbouwd tot een zorghotel. Het zorghotel biedt aan mensen een prettig en onbezorgd verblijf, waarbij men goed verzorgd kan worden en herstellen.

Het hospitaal gaat uit van drie elementen²⁰:

- zonder zorgen op pad, bijkomen, genieten en verblijven;
- verzorgd kunnen worden met hulp;
- zelf leren te zorgen.

Zonder zorgen op pad, bijkomen, genieten en verblijven is het motief voor de ontwikkeling van de verblijfsfunctie (hotel) van het Hospitaal voor Goede Zorg. Het gaat erom gasten een prettig verblijf te bieden in de breedste zin van het woord. Fijne bedden, kamers met elk hun eigen sfeer en goed eten. Hierbij is het belangrijk om afstemming te vinden met de overige toeristische voorzieningen in Veenhuizen.

Het tweede element, verzorgd kunnen worden met hulp, speelt in op de vraag naar het zorgtoerisme. Deze krijgt gestalte in een herstelcentrum. Het centrum richt zich op zorgbehoevenden en mantelzorgers.

Tot slot het element 'Zelf leren te zorgen' staat voor het ontwikkelen en aanbieden van programma's gericht op het vinden, herstellen en behouden van balans tussen lekker leven, werk en gezondheid.

Door het bundelen en over en weer gebruik maken van bovenstaande afzonderlijke elementen kunnen zij elkaar versterken. Daarmee ontstaat het fundament voor een steeds wisselend multifunctioneel totaalpakket aan diensten dat op maat en naar wens aangeboden kan worden aan de gasten van het Hospitaal voor Goede Zorg.

Museumcomplex

Het mysterie van Veenhuizen is in dit cluster voelbaar aanwezig. De uitstraling van het Carré en de aanwezigheid van de nabijgelegen gevangenis brengt de bezoeker al gauw in mysterieuze sferen. Dit cluster biedt mogelijkheden om het spannende element van Veenhuizen verder uit te breiden en in te spelen op de trend van het belevingstoerisme. Het Gevangenis­museum vervult hierin de trekkersrol. De spanning voelt de bezoeker al als hij het Gevangenis­museum binnen gaat. De gevangenishekken laat de bezoeker ervaren dat hij opgesloten is en niet meer terug kan.

De spannende en mysterieuze elementen van het gevangenis­leven zouden in het gehele cluster terug te vinden moeten zijn. Dit kunnen fysieke elementen zijn, zoals het plaatsen van objecten (beelden) die de bezoeker associeert met het gevangenis­wezen. De spanning en mysterie moet ook terug te vinden zijn in routegebonden recreatie.

Het is echter wel wenselijk om spannende elementen af te wisselen met rustmomenten. Voorkomen moet worden dat de bezoeker een "overload" krijgt van spannende momenten. De binnenplaats van het museum biedt mogelijkheden om als rustplaats te dienen. Ook het bezoekers­centrum zou deze functie prima kunnen vervullen.

---

²⁰ Hospitaal voor Goede Zorg, conceptontwikkeling en haalbaarheidsstudie (concept), Bureau Vander­tuuk januari 2006

Maallustcomplex

De landbouw is een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van Veenhuizen. De 19^e eeuwse ontspoorden werden door justitie tewerkgesteld op het land. De landbouwproducten werden vervolgens verwerkt op het maallustcomplex. Het gehele landbouwproces maakte een belangrijk onderdeel uit van het autarkische systeem. Door het verbouwen van eigen producten was Veenhuizen minder afhankelijk van de buitenwereld. Het zelfvoorzienend karakter van Veenhuizen komt in dit complex tot uiting door de aanwezigheid van de monumentale panden. Op het maallustcomplex bevinden zich de voormalige melkfabriek, een graanmaalterij, een droog-schuur en een molen.

De toeristische voorzieningen moeten aansluiten op het typische autarkisch verleden van Veenhuizen, en tevens voldoen aan de huidige trends. De toenemende belangstelling naar authenticiteit (terug in de tijd en het streekgevoel) en de vraag naar bewuster recreëren (gezond en eerlijk eten) bieden voor het maallustcomplex interessante aanknopingspunten.

Ook voor dit cluster geldt dat het interessant is om het verleden zichtbaar te maken en om een verbinding te leggen met de andere toeristische voorzieningen in Veenhuizen (en omgeving). Het accent is dit cluster moet komen te liggen op het autarkisch verleden.

Het verbindende element tussen de clusters is het *verleden* van Veenhuizen. Elk cluster heeft zijn eigen (markante) verleden, de monumentale panden herinneren ons hieraan. De verbinding tussen de clusters zal in het toeristisch aanbod duidelijk zichtbaar moeten zijn. Dit kan enerzijds bereikt worden doordat toeristische voorzieningen naar elkaar verwijzen en partijen met elkaar samenwerken, anderzijds vindt koppeling plaats in de sfeer van arrangementen en in het aanbod van kwalitatief goede wandel- en fietsroutes.

In het volgende hoofdstuk wordt het concept uitgewerkt in een programmakader. De maatregelen worden per cluster uitgewerkt.

Omgeving Veenhuizen

De toeristische mogelijkheden in het buitengebied van Veenhuizen zijn extensief van karakter. Dit houdt in dat het accent voor het buitengebied ligt op vormen van recreatief medegebruik. De gewenste recreatieve en toeristische activiteiten moeten goed afgestemd worden op het beleid ter behoud van natuur en landschap.

Beekdal van de Slokkert

Het beekdal van de Slokkert maakt onderdeel uit van het herinrichtingsplan Roden-Norg²¹. Het plan richt zich op het aanbrengen van een scheiding tussen landbouw en natuur. Een belangrijk kenmerk van het plan is optimale waterhuishoudkundige inrichting van zowel de landbouw- als natuurgebieden, gericht op drie functies:

- het behoud en versterken van de verschillende aspecten van het landschap binnen een landschappelijke hoofdstructuur;
- het tot stand brengen van een veilige en doelmatige ontsluiting, gericht op de toekomstige functies van het gebied (verkeersveiligheid, leefbaarheid in de dorpen);
- het bevorderen van het recreatief medegebruik van het landelijk gebied.

---

²¹ Dienst Landelijk Gebied, door Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe op 1 juli 1997 vastgesteld.

Extensieve vormen van openluchtrecreatie zijn binnen het plangebied mogelijk. Het betreft fietsen, wandelen en paardrijden, sportvissen en kleine watersport.

Het Fochteloërveen

Het Fochteloërveen is een hoogveengebied met grote rijkdom aan natuurwaarden. Het gebied is erg drassig en daarom minder geschikt voor recreatieve activiteiten. Vereniging Natuurmonumenten heeft het gebied rondom het Esmeer aangewezen als rustgebied voor vogels. Toename van recreatieve activiteiten rondom het Esmeer is niet gewenst. Er liggen echter wel een aantal zandpaden waarover gewandeld kan worden. Voor het overige deel van het Fochteloërveen geldt dat alleen extensieve vormen van recreatie mogelijk zijn.

Het is wenselijk om de fietsinfrastructuur te verbeteren in het Fochteloërveen. Inmiddels hebben de terreineigenaren een aantal projectvoorstellen opgesteld (zie maatregelenplan in hoofdstuk 6). Het is van belang dat de natuur geen of nauwelijks hinder ondervindt van de aanleg van nieuwe fietspaden.

6. PROGRAMMAKADER

6.1 Ambachtscluster

Het ambachtscluster (ook wel voormalige houtbedrijvencomplex genoemd) bestaat uit 14 monumentale gebouwen, waarvan circa 10 gerestaureerd/gerenoveerd worden. Het accent ligt op het terugbrengen van de oorspronkelijke functie van het houtbedrijvencomplex, vertaald naar de wensen van de moderne tijd. Het toeristisch component in dit cluster is echter klein, maar er liggen wel interessante kansen om het toeristisch aanbod te versterken.

Het Drents Plateau heeft initiatief genomen om de ambachtswerkplaats van weleer nieuw leven in te blazen door het oprichten van het Erfgoedcentrum Veenhuizen voor bouwhistorie en restauratie in orgelbouwkunst en overige bouwkunst. De projectenplannen zijn in ver gevorderd stadium en zijn daarom gemeld in deze visie. De voorgestelde toeristische voorzieningen kunnen als aanvulling op het plan van het Drents Plateau en als verbindende schakel tussen de ander clusters worden beschouwd.

Erfgoedcentrum

Het Erfgoedcentrum streeft meerdere doelen na. Ten eerste is het Erfgoedcentrum bedoeld om gedetineerden te kunnen laten integreren en om werkgelegenheid te creëren voor werkzoekenden. Alle betrokken bedrijfsgebouwen worden gerestaureerd en verbouwd en dit levert werkgelegenheid op in het kader van het lopende Restauratie Opleidingsproject. Het centrum genereert ook werkgelegenheid door de opstart van een Orgelacademie met restauratiewerkplaats en kleine zelfstandigen kunnen zich hier vestigen om tezamen een ambachtsexpertisecentrum te vormen.

Daarnaast zorgt het Erfgoedcentrum ervoor dat de cultuurhistorische waarde behouden blijft. Vele monumentale panden krijgen een nieuwe functie en worden gerestaureerd. Het Erfgoedcentrum wil zich ook als Trainingscentrum profileren. In de praktijk blijkt dat eigenaren van monumentale panden, belangstellenden en de jeugd geen of onvoldoende besef heeft van de cultuurhistorische waarde van het erfgoed. Het Erfgoedcentrum wil cursussen, workshop e.d. op elkaar afstemmen en bundelen.

Het Erfgoedcentrum kent ook een toeristische component. Zij richt zich met name op de cultuurtoeristen. Toeristen zijn welkom in het bezoekerscentrum bestaande uit een expositieruimte een koffiecorner en een erfgoedwinkel. In de expositieruimte wordt uniek historisch bouwmateriaal, gereedschappen, orgels en overige cultuurhistorische objecten tentoongesteld. Het Erfgoedcentrum verwacht op korte termijn een expositie te kunnen starten over Veenhuizen als werelderfgoedlocatie.

Ter aanvulling op het initiatief van het Drents Plateau is het wenselijk om de functie van het bezoekerscentrum verder uit te breiden. Naast een expositieruimte zou er een informatieruimte gerealiseerd kunnen worden waar bezoekers kennis kunnen maken het bijzondere verleden van het ambachtscluster. Een audiovisuele show, met een bekende (beruchte) gedetineerde als gids, brengt de bezoeker naar het vroegere ambachtscluster. De hoofdpersoon vertelt en laat zien hoe het was om in het ambachtscluster te werken.

Verder is het wenselijk een samenwerkingsverband te creëren met het Gevangenis­museum en het bezoekerscentrum (museumcluster). De bezoekerscentra kunnen met elkaar samenwerken op het gebied van rondleidingen en horeca. De bezoekers van het Erfgoedcentrum kunnen voor een eetgelegenheid doorver­wezen worden naar het restaurant bij het Gevangenis­museum. Toeristen kunnen in het bezoekerscentrum een rondleiding boeken in het Erfgoedcentrum.

Samengevat zullen de volgende toeristische activiteiten in het bezoekerscentrum worden ontwikkeld.

- audiovisuele show. De hoofdpersoon vertelt over het leven en werken in het ambachtscluster;
- kleine horecavoorziening (koppeling met horeca in gevangenis­museum);
- erfgoedwinkel (producten die in het cluster gemaakt worden), afstemming met andere clusters (het maallustcomplex);
- boekingsmogelijkheid voor rondleidingen met als thema architectuur (koppeling met bezoekerscentrum);
- workshops/cursussen architectuur;
- doe-activiteiten (o.a. voor kinderen)/ict-mogelijkheden;
- expositieruimte.

6.2 Hospitaalcluster

De drie-eenheid uit het concept van het zorg­hotel biedt in onderlinge samenhang product­markt­combinaties aan (PMC). Drie voorzieningen die uit de haalbaarheid­studie van het zorg­hotel naar voren komen zijn²²:

- hotelaccommodatie;
- herstelcentrum;
- gezondheidsacademie.

Ter aanvulling op de drie genoemde voorzieningen, stellen wij een informatie­voorziening voor die voor iedereen toegankelijk is. De informatie­voorziening is in dezelfde lijn als de informatie­punten bij de andere clusters.

Hotelaccommodatie

De hotelunit omvat een deel van het hospitaal­complex, te weten de drie heren­huizen en het voormalige keukengebouw. De hotelunit heeft een doorgang naar het herstelcentrum. Het hotel krijgt de naam “Inclusief hotel Bitter en Zoet” en mikt op het hoger segment. Het hotel beschikt over een restaurant en biedt een ambachtelijke keuken.

Er wordt uitgegaan van vijftien tweepersoons hotelkamers met eigen badkamer. De kamers op de begane grond zijn toegankelijk voor rolstoelgebruikers, overwogen wordt om een traplift te plaatsen naar de 1^e etage. In bijlage 4 is het programma van eisen opgenomen.

Het hotel wil de gasten extra mogelijkheden ter ontspanning aanbieden:

- verblijf in het zorg­hotel als onderdeel van een arrangement;
- gelegenheid bieden om concerten en voorstellingen bij te wonen;
- creatieve workshops aan te bieden op locatie in samenwerking met lokale kunstenaars en/of de Zorgacademie;

---

²² Hospitaal voor Goede Zorg, conceptontwikkeling en haalbaarheidsstudie (concept), Bureau Vandertuuk januari 2006

- aanbieden van kookworkshops in de eigen keukens van het hotel;
- aanbieden van sauna/fitnessruimte (ook voor de lokale bevolking).

De uniekheid van het pand en het monumentale karakter geven inspiratie voor de inrichting van het hotel. Bijvoorbeeld door wisselende kunstexposities te houden, gemaakt door lokale kunstenaars of door de eigen gasten van het hotel.

Herstelcentrum

Het herstelcentrum bestaat uit twaalf comfortabele flexibele appartementen. In het herstelcentrum wordt alle verpleging, verzorging en paramedische zorg geboden die nodig is voor fysiek herstel. De gasten kunnen naar wens gebruik maken van de voorzieningen die de hotelunit biedt. In het herstelcentrum is een basiszorgteam aanwezig. Een verzorger/verpleger is 24 uur per dag beschikbaar. Daarnaast kunnen gasten een beroep doen op specialistische verzorging.

De appartementen zijn dusdanig flexibel dat ook gasten zonder een zorgvraag (reguliere toeristen) een comfortabel verblijf aangeboden kan worden. Het programma van eisen vindt u in bijlage 4.

Gezondheidsacademie

In de Zorgacademie worden programma's in de vorm van cursussen/trainingen aangeboden gericht op het vinden, herstellen of behouden van balans tussen lekker leven en gezondheid. Er komen drie workshopruimtes: een 'skills-lab' (op termijn), een 'creatieve ruimte' en een 'fitnessruimte'. De creatieve ruimte en de fitnessruimte kunnen ook door de inwoners van Veenhuizen en de gasten van het hotel en het herstelcentrum gebruikt worden. Een skills-lab is zodanig ingericht dat grotere groepen leertrajecten kunnen volgen.

De workshops en trainingen gaan in op het zoeken van balans tussen veiligheid en uitdaging en tussen doen, denken en voelen. Hierbij wordt gedacht aan de volgende formats:

- Gevangenis museum; rondleiding, ervaringen met rechtspraak, beeldvorming gevangenschap;
- gezonde voeding: gebruik van natuurlijke grondstoffen, creatief samengestelde maaltijden, kookworkshops;
- de Nieuwe Akker: lezingen, rondleiding en workshops;
- Kunst en Vlieg: creatieve workshops, kennismaking met diverse materialen;
- sport en ontspanning: voetbal, volleybal, korfbal, tennis, zwemmen, nordic walking, massage;
- PeerGroup: improvisatie, theater workshops;
- strobalen kasteel: ontmoeting, conferentie, voorstellingen;
- wandel- en fietsmogelijkheden: Fochteloërveen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer.

In bijlage 4 staat het programma van eisen van de Gezondheidsacademie.

Informatiecentrum

In het hospitaalcluster dient ook een publiekstoegankelijk informatiecentrum te worden gerealiseerd met expositieruimte. De serre, die dient als schakel tussen de drie herenhuizen, is een geschikte locatie voor het houden van exposities. Het informatiecentrum vertelt en toont de bezoeker het verleden van het hospitaalcomplex. Het verleden kan zichtbaar gemaakt worden door objecten te tonen die vroeger in het hospitaal gebruikt werden. En door het vertellen van boeiende verhalen over de onaangepasten van de maatschappij.

Een korte audiovisuele show neemt de bezoeker mee naar het werken en verblijven in het hospitaal. De hoofdpersoon (de gids) van de voorstelling is bijvoorbeeld een voormalig verpleegster uit het hospitaal. Door haar ogen ervaart de bezoeker hoe het hospitaal vroeger functioneerde.

6.3 Museumcluster

Gevangenis­museum

Het Carré waarin het Gevangenis­museum is gevestigd, kent een aantal toeristische functies zoals het museum, het restaurant, een bed & breakfast-accommodatie, parkeerplaats en het binnenterrein.

Het binnenterrein van het Carré leent zich uitstekend als rustplaats voor de bezoekers. Op het binnenterrein kunnen de bezoekers uitrusten van bijvoorbeeld een fietstocht of een bezoek aan één de bezienswaardigheden die Veenhuizen rijk is. Via het binnenterrein is het restaurant van het Gevangenis­museum bereikbaar. Voor de kinderen is er op het binnenterrein een speelgelegenheid.

Ter aanvulling op de huidige voorzieningen is het wenselijk om een aantal picknickvoorzieningen te realiseren. Verder zou op het binnenterrein aangekleed kunnen worden met elementen die verband houden met het gevangeniswezen. Het Gevangenis­museum heeft plannen liggen om op het binnenterrein een schavot te plaatsen, een schildwachthuisje en karabijnposten. In de zomermaanden leent het openluchttheater zich uitstekend voor voorstellingen. Het Gevangenis­museum is reeds bezig in samenwerking met de PeerGroup om (kinder)voorstellingen te bedenken en te organiseren.

Tevens heeft het Gevangenis­museum het plan om op het binnenterrein een `lucht­plaats` te realiseren. Bezoekers kunnen ervaren hoe het is om opgesloten te zijn binnen de gevangenishekken.

6.4 Maallustcomplex

De toeristische voorzieningen in dit cluster moeten aansluiten op het typische autarkisch verleden van Veenhuizen. Het accent komt te liggen op zelfvoorzienend en de beleving van het streekeigen gevoel.

Streekproducten

Het zelfvoorzienend karakter komt tot uiting in het produceren en verkopen van lokale producten.

Het aanbieden van streekproducten biedt kansen voor recreatie en toerisme. Uit onderzoek²³ blijkt dat streekproducten volop mogelijkheden bieden om het toerisme in het gebied te versterken. Hierbij moeten een aantal succesfactoren in acht genomen worden. De belangrijkste succesfactor is de kwaliteit van het product. Het product moet zich onderscheiden van andere producten en iets speciaals bieden aan de consument. De belangrijkste motieven van consumenten om streekproducten te kopen is vanwege de kwaliteit (smaak), om een souvenir mee te nemen van de streek, om de milieuvriendelijke productie en het idee dat de natuur en cultuur onderdeel uitmaken van het product.

Verder is het belangrijk dat de deelnemers (producenten) gemotiveerd zijn en bereid zijn tot samenwerking. Gezamenlijke marketing en promotie is van belang. Het produceren van streekproducten kan niet zonder verkoopkanaal. Het is daarom wenselijk om in het maallustcomplex een winkel te vestigen, gerund door producenten van streekproducten. Daarbij is het van belang dat de bezoekers goed geïnformeerd worden over de aangeboden producten. Informatie over de wijze van bereiding en hoe het product verband houdt met Veenhuizen en omgeving. Stichting de Nieuwe Akker zou hierin een samenwerkingspartner kunnen zijn. Zij kunnen eigen producten aanleveren voor het produceren van streekproducten.

Tevens liggen er samenwerkingsmogelijkheden op het gebied van educatie en informatie over streekproducten en agrobiodiversiteit. Stichting de Nieuwe Akker werkt intensief samen met de winkel "Zelfvoorzienend Leven" (nog niet geopend). Hier zullen onder andere zaden worden verkocht van Stichting de Nieuwe Akker.

Tevens wil "Zelfvoorzienend leven" informatie verstrekken over kleinschalige landbouw en een cursusaanbod ontwikkelen, waarin ook de Nieuwe Akker zal participeren. De Nieuwe Akker is voornemens om in 2007 een publiekstuin "De Zeven Hoven" te openen voor publiek, waar ook rondleidingen mogelijk zijn. Ook hiervoor geldt dat afstemming met de activiteiten rondom streekproducten in het Maallustcomplex van belang is. Bezoekers kunnen bijvoorbeeld bij het informatiecentrum rondleidingen boeken door de akkers en tuinen van Stichting De Nieuwe Akker.

Informatiecentrum

Ter versterking van het toeristische product stellen we voor om de winkel onderdeel uit te laten maken van het toeristische informatiecentrum.

In het informatiecentrum komt naast de winkel met streekproducten een expositieruimte met als thema het autarkisch verleden van Veenhuizen. Getoond wordt hoe werd gewerkt en welke rol justitie hierin speelde.

Een wisselexpositie maakt het aanbod aantrekkelijk voor toeristen, waardoor de kans op herhalingsbezoek versterkt wordt. Het thema van de wisselexpositie houdt steeds verband met de "onaangepasten van deze tijd". Bijvoorbeeld een jaarlijkse wisselexpositie over prostituees of drugsverslaafden. Voor de samenstelling van de (wissel)expositie kan samenwerking worden gezocht met De Makerij gevestigd in de molen.

---

²³ Streekproducten, kans voor toerisme? CHN Leeuwarden & Bureau Vandertuuk, 1998

Molen

In de molen op het Maallustcomplex is sinds november 2005 de Makerij gevestigd. De Makerij speelt in op de vraag naar meer creatieve activiteiten voor kinderen. Ze bieden onder andere teken-, schilder- pottenbaklessen aan voor kinderen vanaf 6 jaar. Tevens biedt de Makerij mogelijkheden tot het aanbieden van cursussen en overige creatieve activiteiten in Veenhuizen. Te denken aan een open atelier, waar men ideeën, adviezen kan uitwisselen of begeleiding kunnen krijgen om een eigen plan uit te voeren. Met behulp van een mobiele werkplaats (aanhanger) kunnen projecten op locatie plaatsvinden. Ook zijn er mogelijkheden tot samenwerking met basisscholen in de omgeving. Ook volwassenen bieden zij creatieve cursussen aan. Na afronding van de verbouw van het Hospitaalcomplex, zal de Makerij de huurder worden van de creatieve ruimte (zie § 4.3). De ruimte is toegankelijk voor zowel de inwoners van Veenhuizen als voor de gasten van het Zorghotel.

6.5 Overige toeristische voorzieningen

Bezoekerscentrum

Voor bezoekers is het van belang om zich in Veenhuizen te kunnen oriënteren. Welke activiteiten zijn er mogelijk en wanneer zijn de voorzieningen open? Op deze vragen zoekt de bezoeker een antwoord. Een duidelijk oriëntatiepunt voor toeristen is zeer belangrijk en dit ontbreekt momenteel in Veenhuizen. Het huidige bezoekerscentrum, bij de ingang van het Gevangenis­museum voldoet voor een gedeelte aan deze vraag.

Wij stellen voor om een bezoekerscentrum te realiseren vlakbij het Gevangenis­museum. Het Gevangenis­museum is de trekpleister van Veenhuizen en is daar­door de locatie om als oriëntatiepunt te kunnen functioneren. De bezoekers worden in het bezoekerscentrum geïnformeerd en nieuwsgierig gemaakt naar de mysteries van Veenhuizen. Een geschikte locatie is bijvoorbeeld het voormalige pand van het Ontwikkelingsbureau Veenhuizen aan de Oude Gracht.

Eén van de activiteiten in het bezoekerscentrum is een fascinerende audiovisuele filmvoorstelling. Bezoekers worden aan de hand van een virtuele gids meegenomen naar het verleden van Veenhuizen. Met behulp van audiovisuele technologie met special effecten krijgt de bezoekers het gevoel even in het verleden te leven. De gids is een markant figuur uit de geschiedenis van Veenhuizen, bijvoorbeeld de lampopsteker van Veenhuizen (of een bekende landloper).

Het buitengebied van Veenhuizen (het Fochteloërveen) dient een nadrukkelijke plek te krijgen in het bezoekerscentrum. Toeristen moeten attent gemaakt worden op het unieke natuurgebied rondom Veenhuizen. In het huidige bezoekerscentrum hebben Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten een informatiepaneel geplaatst over de natuur en het landschap rondom Veenhuizen. Als uitbreiding hierop is het wenselijk dat toeristen in het bezoekerscentrum een excursie kunnen boeken onder begeleiding van een gids van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten of het IVN. Deze organisaties hebben de kennis en kunde in huis om excursies te organiseren waarbij de link tussen het gevangenis­dorp en de natuur centraal staat.

Een optie is om een VVV-functie toe te voegen aan het bezoekerscentrum. De VVV kan voorzien in het aanbieden van fietsroutes en wandelmogelijkheden in Veenhuizen en omgeving.

Ook het boeken van excursies kan via de VVV verlopen. De VVV zou een belangrijke rol kunnen krijgen in de promotie van het toeristisch product Veenhuizen. In bijlage 5 is het programma van eisen voor het bezoekerscentrum opgenomen.

Bewegwijzering

De bewegwijzering in Veenhuizen laat te wensen over. Dit geldt zowel voor de bewegwijzering van routes als voor objectbewegwijzering.

De (object)bewegwijzering dient vorm te worden gegeven op een manier die past bij Veenhuizen en bij Drenthe en die duidelijk herkenbaar is voor de toerist. De gemeente Noordenveld is reeds gestart met een bewegwijzeringplan. In deze visie zal daarom beperkt aan dacht worden besteed aan bewegwijzering.

Informatiezuil

Voor bezoekers van Veenhuizen is het van belang dat zij op toegankelijke wijze informatie kunnen vergaren over de recreatieve mogelijkheden.

Bezoekers willen graag toegang tot toeristische informatie buiten de openingstijden van het bezoekerscentrum. Het is daarom wenselijk om een digitale informatiezuil te plaatsen bij het bezoekerscentrum waar men 24 uur per dag terecht kan. Het voordeel van een digitale informatiepaneel is dat op eenvoudige wijze de informatie geüpdate kan worden. De bezoekers krijgen met behulp van het digitale informatiepaneel toegang tot een aantal vooraf ingestelde internetsites. Het is wenselijk dat de VVV dit informatiepaneel gaat beheren.

Bij de toegangswegen van Veenhuizen zullen verwijsborden worden geplaatst (met I van informatie) die leiden naar het bezoekerscentrum en naar de informatiezuil.

De informatiezuil moet aan de volgende criteria voldoen:

- vertrekken van informatie over toeristische mogelijkheden in Veenhuizen en omgeving, inclusief openingstijden van toeristische voorzieningen en algemene voorzieningen (VVV-informatie);
- touchscreen;
- printfunctionaliteit (met betalingsmogelijkheid);
- duidelijk herkenningspunt (bij bezoekerscentrum).

Veenhuizen kan op dit onderdeel meeliften met het project "Outdoor Offensief Drenthe", dat verspreid over Drenthe een aantal digitale informatiezuilen gaat plaatsen. Voor dit project is subsidiebeschikbaar gesteld door de provincie Drenthe en door de EU.

Aanbod voor de jeugd

In Veenhuizen is het aanbod van recreatieve activiteiten voor kinderen beperkt. Dit geldt met name voor de jeugd van de middelbare school. Ondernemers in Veenhuizen zien mogelijkheden om een survivallocatie te realiseren. Veenhuizen heeft hiervoor geschikte locaties; bijvoorbeeld het Bankenbosch. Jaarlijks wordt hier een survivaldag georganiseerd voor medewerkers van Justitie.

Er zal echter zorgvuldig onderzocht moeten worden of de gemeenschap achter de plannen staat om een survivalbos te realiseren. In de praktijk blijkt dat milieupartijen niet enthousiast zijn over survivalactiviteiten.

Als alternatief voor een survivallocatie of als aanvulling op het recreatieve aanbod voor de jeugd kan overwogen worden om het huidige hertenkamp op te waarderen met educatieve activiteiten. Het hertenkamp kan bijvoorbeeld aangevuld worden met een geitenboerderij.

Kinderen kunnen hier leren hoe geitenkaas gemaakt wordt. Verder kan gedacht worden aan het exploiteren van een (kleine) horecagelegenheid.

6.6 Toeristisch-recreatieve infrastructuur

Sfeer ondersteunende elementen

Bij binnenkomst van Veenhuizen wordt de bezoeker niet uitgenodigd om in Veenhuizen te blijven en rond te kijken. Dit heeft te deels te maken met het ontbreken van een adequate bewegwijzering maar ook met de uitstraling van het dorp zelf. De gevangenissen en de borden van justitie geeft Veenhuizen geen gastvrije uitstraling.

Om Veenhuizen toeristisch attractief te maken zijn naast overnachtingsmogelijkheden, horecagelegenheden en dagrecreatieve voorzieningen ook aanvullende voorzieningen nodig om de aantrekkelijkheid van het dorp te garanderen. Gedacht wordt aan het plaatsen van bankjes passend bij de sfeer van Veenhuizen onder andere bij het bezoekerscentrum/ Gevangenis museum, in het Ambachtscluster, Maallustcluster en langs de Hoofdweg.

Veenhuizen kan verder aangekleed worden met sculpturen. De beelden verbinden het verleden met de toekomst van Veenhuizen. Er kan bijvoorbeeld voortgeborduurd worden op de stichtelijke teksten op de gevels van de huizen. Maar dan verwijzen de teksten naar het genieten in Veenhuizen. Bijvoorbeeld de tekst "Geniet met volle teugen". Het is wenselijk om de kunstwerken langs de toeristische routes te plaatsen.

Om Veenhuizen meer een gastvrij karakter te geven, kunnen bij de toegangswegen 'welkomstborden' geplaatst worden.

Geleiden toeristenstroom

Veenhuizen is gelegen aan de provinciale weg (N919) tussen Assen en Oosterwolde. Aangezien dit een doorgaande weg is, zijn toevallige passanten snel geneigd Veenhuizen voorbij te rijden. Om meer toeristen aan te trekken is het wenselijk om de maximumsnelheid in Veenhuizen te verlagen van 80 km per uur naar 50 km per uur, zodat de passant zich er meer van bewust is dat hij/zij het dorp Veenhuizen binnenrijdt.

Door het plaatsen van toeristische informatieborden langs de N919 wordt de passant attent gemaakt op de bezienswaardigheden in Veenhuizen.

Veenhuizen is gesitueerd tussen twee toeristische kernen: Appelscha en Norg. Beide toeristische locaties trekken vooral in de zomermaanden vele bezoekers. Veenhuizen kan hiervan meeprofiteren, vanwege de gunstige ligging tussen de twee toeristische trekpleisters. Ook hiervoor geldt dat het plaatsen van toeristische informatieborden langs de route Appelscha-Norg extra bezoekers voor Veenhuizen kan opleveren. Voor het plaatsen van informatieborden zal afstemming gezocht moeten worden met de provincie Drenthe.

Wandel- en fietsroutes

Zoals uit de inventarisatie blijkt zijn er volop fietsroutes verkrijgbaar in Veenhuizen en omgeving.

Om het huidige aanbod beter af te stemmen op de vraag ligt het accent niet op uitbreiding van het aantal routes, maar op verbetering van de kwaliteit van de routes.

Ten eerste is het wenselijk om een fietsroute te realiseren waarbij het accent ligt op beleving. Met behulp van audiovisuele middelen kan de route aantrekkelijk gemaakt worden. Het ontwikkelen van een GPS-route is met name interessant om het huidige aanbod voor de jeugd in Veenhuizen te versterken. Zowel voor jonge kinderen die in gezinsverband een bezoek brengen aan Veenhuizen als voor de middelbare school-jeugd is dit een aansprekende recreatieve activiteit.

We stellen voor om een GPS-route te ontwikkelen die langs de interessante bezienswaardigheden van het dorp Veenhuizen gaat en het Fochteloërveen doorkruist. De route wordt gefietst door het volgen van de aangegeven coördinaten. Om de route een hogere belevingswaarde te geven, stellen we voor de route in het spoor van een gevangene te laten plaats vinden. Tijdens de vlucht van de gevangene wordt de toerist geleid langs de bijzondere monumentale panden van Veenhuizen. Telkens als de toerist de coördinaat heeft bereikt (= toeristische bezienswaardigheid) krijgt de fietser via de GPS-ontvanger het verhaal van de vluchtende gevangene te horen. De GPS-fietsroute vertrekt en eindigt bij het bezoekerscentrum en is maximaal 25 kilometer.

Ten tweede is het wenselijk om een aantrekkelijke wandelroute door Veenhuizen te realiseren. De wandelroute start vanuit het bezoekerscentrum. Bezoekers kunnen bij het bezoekerscentrum een kaart van de route en een audiogids huren. De route neemt de bezoeker mee naar de bijzondere plekken van Veenhuizen. De audiogids (telefoon) vertelt de bezoeker het verhaal achter de monumentale panden en de boeiende geschiedenis van Veenhuizen. De nummers die op de kaart staan aangegeven corresponderen met het nummer die ingetypt moeten worden op de audiogids. Vanwege de intensiteit van de route (kijken en luisteren) is het wenselijk om een korte wandelroute uit te zetten, zodat de route ook geschikt is voor kinderen (maximaal 5 km). De wandelaar heeft echter de keuze om de informatie van de audiogids naar eigen voorkeur af te spelen.

Theetuin Zunnenschien heeft een aantal wandelroutes door Veenhuizen uitgezet (de routes worden uitgedeeld aan bezoekers van de theetuin). Deze routes kunnen als basis dienen voor de te ontwikkelen wandelroute met een audiogids.

Om het huidige aanbod van wandelmogelijkheden te versterken is het wenselijk om de bosgebieden in eigendom van justitie open te stellen voor publiek. Justitie en Staatsbosbeheer (beheerder) hebben reeds plannen om in het bos ten zuiden van de Hoofdweg korte bewegwijzerde wandelroutes te realiseren.

Staatsbosbeheer heeft tevens het plan om een wandelroute te realiseren bij het kerkhof. De route zal bewegwijzerd worden met Staatsbosbeheerpalen. Het is aan te bevelen te onderzoeken welke bosgebieden nog meer opengesteld kunnen worden, zodat Veenhuizen aantrekkelijker wordt voor wandelaars .

Daarnaast is het wenselijk om een korte cultuurhistorische wandeling te realiseren bij het Spaanse kerkhof. Deze grafheuvel is van cultuurhistorische waarde. Staatsbosbeheer heeft reeds het initiatief om de kapel en bijbehorende oude padenstructuur naast het kerkhof in ere te herstellen.

Wandel- en fietspaden

Naast het aanbieden van kwalitatief goede routes is het van belang dat de bereikbaarheid Veenhuizen (vooral voor fietsers) wordt verbeterd. Eén van de verbeteringen is het opknappen van het fietspad tussen Haulerwijk en Veenhuizen (Rolpaal). Het huidige fietspad is te smal en onaantrekkelijk en stopt voordat fietsers Veenhuizen hebben bereikt. Dit levert ook gevaarlijke situaties op. In de maatregelentabel staan de voorstellen om de bereikbaarheid in Veenhuizen en omgeving voor wandelaars en fietsers te verbeteren.

Dit zijn veelal projectvoorstellen die al langer bestaan, maar nog niet ten uitvoering zijn gebracht (zie bijlage 2, die tevens een overzicht geeft van projectvoorstellen aan de Friese kant van het Fochteloërveen).

Op kaart 2 zijn de gewenste toeristische verbindingen in kaart gebracht.

6.7 Organisatie en promotie

6.7.1 Organisatie

Vorm

Wil Veenhuizen met het thema “*Veenhuizen: anders dan anders*” naar buiten toe treden, dan is samenwerking noodzakelijk. Er is samenwerking nodig op het gebied van algehele promotie van het toeristisch product Veenhuizen en meer specifiek op het ontwikkelen van arrangementen

Er kan gekozen worden om een structureel samenwerkingsverband zonder juridische status op te richten tussen de ondernemers van Veenhuizen en andere toeristische organisaties. Er kan wel een intentieverklaring door de deelnemende partijen worden ondertekend. Eén van de nadelen van deze vorm is dat het samenwerkingsverband geen projecten kan indienen voor subsidies. De kosten voor het samenwerkingsverband zijn dus geheel voor de deelnemende partijen.

De samenwerking kan ook een privaatrechtelijke status krijgen; een stichting of vereniging. Het samenwerkingsverband kan in deze vorm wel zelfstandig projecten indienen voor subsidie.

Voor Veenhuizen biedt het oprichten van een (ondernemers)vereniging de meeste perspectieven. Ten eerste biedt een vereniging kansen voor een structureel samenwerkingsverband. Ten tweede behartigt een vereniging de belangen van alle leden en houdt toezicht op het bestuur middels de algemene leden vergadering. Als de vereniging winst maakt, komt dit ten goede aan de kas van de vereniging. Gezamenlijk kan men nieuwe investeringen oppakken (dit geldt echter niet voor een stichting of een samenwerkingsverband zonder juridische status). Verder biedt het oprichten van een vereniging de mogelijkheid om een coördinator aan te stellen om het samenwerkingsverband te ondersteunen en verder vorm te geven. Een vereniging heeft de mogelijkheid om een beroep te doen op subsidiefondsen.

Coördinatie

Wij stellen voor om een betaalde coördinator aan te stellen die als motor fungeert om het samenwerkingsverband van de grond te krijgen.

De coördinator zal tevens het voortouw nemen op het gebied van marketing en promotie. Daarbij zal hij/zij samenwerking zoeken met het VVV-loket in het bezoekerscentrum. Tevens is het wenselijk dat de coördinator nauw contact onderhoudt met de omliggende gemeenten (in het bijzonder met Frederiksoord) en met de Beheersstichting (opvolger van het Ontwikkelingsbureau Veenhuizen). Deze onafhankelijke stichting is eind 2005 opgericht. Het bezoekerscentrum is de meeste geschikte locatie om als basis te functioneren voor de aan te stellen coördinator.

De taken van de coördinator zijn onder andere:

- het ontwikkelen van arrangementen (“beleef autarkisch Veenhuizen” en “Ont-rafel het mysterie van Veenhuizen”);
- het ontwerpen van een huisstijl en logo van Veenhuizen;
- coördineren van het promotietraject;
- het bewaken van het budget;
- samenbrengen van alle toeristische partijen;
- contact onderhouden met buurgemeenten en aanhaken bij toeristische initiatieven rondom Veenhuizen;
- opstarten en coördineren van projecten; o.a. het ontwikkelen van routes en tentoonstellingen;
- het bewaken van de voortgang en het bijhouden van de boekhouding.

Aanstelling coördinator

De coördinator heeft een takenpakket van circa 3 dagen per week (0,6 fte). De werkplek van de coördinator zal in het bezoekerscentrum (Gevangenismuseum-cluster) zijn. De coördinator wordt bij voorkeur aangesteld voor een periode van minimaal drie jaar. Een aanstelling voor deze periode is gewenst, gezien de projecten die opgestart gaan worden.

De kosten voor het aantellen van een (senior) coördinator kost bij benadering 36.000 per jaar. Voor de volledige periode van drie jaar is dit gelijk aan € 108.000. In deze schatting is uitgegaan van het tarief dat detacheringbureaus gebruiken. Dit betekent dat in het genoemde bedrag ook alle werkgeverskosten zijn inbegrepen.

De kosten voor het aanstellen van een coördinator zal ergens van betaald moeten worden. Wellicht dat de ondernemers (of de toekomstige ondernemersvereniging) hierin een bijdrage willen leveren. Tevens zou de gemeente Noordenveld hiervoor een bedrag beschikbaar kunnen stellen.

6.7.2 Promotie

Om Veenhuizen toeristisch op de kaart te zetten is het van belang een goed functionerend informatiepunt te ontwikkelen. Wij stellen voor om de promotionele activiteiten te laten vervullen door het VVV-loket in het bezoekerscentrum in samenwerking met de aan te stellen coördinator.

Een belangrijk onderdeel van het voeren van een promotiecampagne is het gebruik maken van een pakkende slogan voor Veenhuizen. De slogan “*Veenhuizen anders dan anders*” wekt de nieuwsgierigheid op bij de bezoekers en is uitnodigend.

In promotionele sfeer is het wenselijk om aan te sluiten bij de vier M's van Markant, Mystereus en Monumentaal en Maatschappelijk waarop het toeristisch product is gebaseerd. De slogan en de vier M's moeten terug te vinden zijn in alle promotiekanalen. Veenhuizen treedt als één toeristisch product naar buiten toe.

Voorbeelden van slogans die in de promotie gebruikt kunnen worden zijn:

- Veenhuizen: een monumentaal mooi dorp;
- Veenhuizen: markant en mooi;
- Veenhuizen: markant, mysterieus, monumentaal en maatschappelijk;
- Veenhuizen boeit.

Op het gebied van promotie zijn dit de overige specifieke aandachtspunten voor Veenhuizen:

- het ontwikkelen van een uniform logo en huisstijl voor Veenhuizen;
- verspreiding van informatie op een attractieve manier en op voldoende locaties;
- ontwikkelen van eenduidig foldermateriaal;
- goede benutting van het medium internet (goed portaal en "doorlinking");
- afstemming en samenwerking met de omliggende gemeenten.

Een reclamebureau is gespecialiseerd in het verder uitwerken en uitstippelen van een promotiecampagne.

Er zijn verschillende mogelijkheden om Veenhuizen onder de aandacht van het publiek te brengen. De voorstellen voor de informatievoorziening dienen tevens zo goed mogelijk aan te sluiten en mee te liften bij bestaande initiatieven. Mogelijke promotiekanalen zijn:

➤ Media

Via radio en tv kan reclame worden gemaakt voor de activiteiten binnen de samenwerking. Daarbij moet vooral worden gedacht aan regionale (TV Drenthe) en lokale media (kabelkrant, lokale radio, etc.). Nadeel van deze promotievorm zijn de kosten die ermee gepaard gaan, met name wanneer de regionale media hiervoor wordt gebruikt.

➤ Brochure

De toeristische activiteiten in Veenhuizen en omgeving staan beschreven in een aansprekende brochure. Voor de verspreiding van de folders kan gebruik gemaakt worden van VVV-kantoren en ze zijn ook verkrijgbaar bij de musea en overige toeristische attracties.

➤ Internetportaal

Internet is een belangrijk promotiekanaal. Als Veenhuizen als één product naar buiten wil treden is een informatieve en aantrekkelijke internetsite noodzakelijk. Er zijn diverse opties denkbaar. Ten eerste kan Veenhuizen zich meer profileren via de Stichting VVV Drenthe plus en via de website van de VVV Noordenveld (de huidige informatie over Veenhuizen is erg summier). De tweede optie is het ontwikkelen van een eigen website die gericht is op alle toeristische mogelijkheden in Veenhuizen. Deze optie is aan te bevelen, omdat het toeristisch product naar de consument toe zichtbaarder en toegankelijker wordt gemaakt. Ten derde kan worden aangehaakt op de website van het Gevangenismuseum. Te denken aan uitbreiding van de huidige museumsite of door middel van "doorlinking" naar de nieuw te ontwikkelen website van Veenhuizen.

➤ Vrije publiciteit

Een belangrijke taak binnen het promotietraject is het genereren van vrije publiciteit in kranten en tijdschriften. Dit kan bijvoorbeeld door journalisten uit te nodigen tijdens de activiteiten. Of door het plaatsen van artikelen in kranten (dagbladen) en tijdschriften, gericht op specifieke doelgroepen. Dit betekent dat de regionale en lokale media steeds getipt moet worden als er nieuwe activiteiten aankomen.

➤ Huis aan huis

Voor de lokale bevolking wordt een advertentie geplaatst in de huis-aan-huis kranten. Hier wordt verwezen naar de activiteiten en bijvoorbeeld naar de website. De lokale huis-aan-huis kranten kunnen tevens worden gestimuleerd om artikelen te plaatsen over de activiteiten die in Veenhuizen georganiseerd worden (free publicity).

6.7.3 Arrangementen

De “losse” producten kunnen in gezamenlijkheid worden aangeboden, waardoor bezoekers langer verblijven en meer geld uitgeven. Tevens kunnen verblijfsaccommodaties worden betrokken in de samenwerking, door arrangementen te ontwikkelen. De VVV wordt hierin een belangrijke rol toebedeeld.

We stellen voor om een arrangement te ontwikkelen met als thema *“ontrafel het mysterie van Veenhuizen”*.

Het arrangement bestaat uit een combinatie van de volgende activiteiten:

- bezoek aan het bezoekerscentrum (inclusief audiovisuele show);
- bezoek aan het Gevangenis­museum;
- wandeltocht door Veenhuizen met audiogids (koptelefoon);
- overnachting in Hospitaal voor Goede Zorg of in appartementen in het Carré (inclusief diner);
- o.l.v. een gids van Staatsbos­beheer of Natuurmonumenten een wandeltocht door het Fochteloërveen. De gids vertelt over de historie van het gebied en de relatie tussen het gevangenis­dorp en het landschap;
- deelname aan het nachtspeel verzorgd door De Bron uit Norg.

Arrangement “Beleef totaal Veenhuizen”

Vanuit de markt is er toenemende vraag naar belevingstoerisme. Bezoekers zijn op zoek naar de optimale beleving. Het doel van dit arrangement is om bezoekers kennis te laten maken met het leven in een autarkische gemeenschap. Toeristen gaan ervaren hoe er vroeger gewerkt werd op de akker of in het bos. De volgende activiteiten kunnen onderdeel uitmaken van het arrangement:

- bezoek aan het bezoekerscentrum (inclusief audiovisuele show);
- bezoek aan het informatiecentrum op het Maallust­complex;
- werken op het land van Stichting de Nieuwe Akker;
- proeven van streek­producten die in het Maallust­cluster worden gemaakt;
- overnachten en dineren (met gebruik van streek­producten) in het Hospitaal voor Goede Zorg;
- bezoek aan het Erfgoed­centrum.

6.8 Hoe nu verder?

Deze toeristische visie dient in eerste plaats als kapstok voor alle bestaande en toekomstige projecten in de recreatieve en toeristische sector. Met behulp van deze visie kunnen projecten getoetst worden of ze passen binnen het toeristisch product Veenhuizen.

Daarnaast geeft deze visie aanknopingspunten om aan de slag te gaan. Er zijn verschillende projecten en ideeën aangegeven die passen binnen de totaalvisie Veenhuizen, waarvan een aantal verder is uitgewerkt. Achter elke maatregel zijn één of meerdere actoren genoemd die kunnen dienen als trekker van het project. De gemeente Noordenveld vervult voornamelijk een faciliterende rol.

De eerste belangrijke stap die genomen moet worden is het bij elkaar roepen van de ondernemers in Veenhuizen e.o. en ze op de hoogte te stellen van de gewenste toeristische ontwikkelingen. Uiteindelijk zijn het de ondernemers die het toerisme gaan dragen en zij dienen hier nauw bij betrokken te zijn. Bij het opstellen van deze visie waren zij allemaal uitgenodigd voor een brainstormsessie. De eerste stap is dus al gezet.

Concreet houdt dit in dat het wenselijk is om een avond te organiseren voor ondernemers in de toeristische een aanverwante sector, waar de genoemde voorstellen uit de visie centraal staan. De gemeente Noordenveld kan hierin faciliteren eventueel in samenwerking met het Ontwikkelingsbureau Veenhuizen. Op deze avond zal het thema "samenwerken" centraal moeten komen te staan. Er zal duidelijkheid moeten komen of er een samenwerkingsverband van de grond kan komen en zo ja, hoe deze samenwerking eruit zal gaan zien. In onze visie stellen wij voor om een ondernemersvereniging op te richten.

Als het samenwerkingsverband eenmaal van de grond is, zijn de vervolgstappen eenvoudiger te nemen, zoals samenwerking op het gebied van marketing en promotie. Ook hiervoor geeft deze visie concrete aanknopingspunten.

Voor een aantal genoemde projecten (bijvoorbeeld het bezoekerscentrum en informatiepunten, gps-route) is nog geen initiatiefnemer bekend. De gemeente Noordenveld zal hierin een trekkersrol moeten vervullen om ondernemers hiervoor te interesseren. Het ontwikkelingsbureau Veenhuizen kan hierin een aanvullende rol spelen.

7. MAATREGELENTABEL

Ambachtscluster

Maatregel	Actor	Investeringskosten	ruimte
Inrichting Erfgoedcentrum Veenhuizen ²⁴ (excl bezoekerscentrum)	Drents Plateau	€ 645.500	Terrein voormalig houtbedrijf
Inrichting van het bezoekerscentrum	Drents Plateau/Drent Monument		93 m2
Het inrichten van een filmzaal en ontwikkelen van audiovisuele show (met visuele effecten)	Nader in te vullen (i.s.m. Drents Plateau/Drents Monument)	€ 50.000	20 m2
Realiseren van een expositieruimte (norm € 400 per m2)	Drents Plateau/Drents Monument	€ 10.000	25 m2
Inrichten van een Erfgoedwinkel (met koffiecokner/facilitaire ruimte)	Drents Plateau/Drents Monument	€ 15.000	40 m2
Realiseren van een speelhoek voor kinderen (doe-hoek en ICT-mogelijkheden)	Drents Plateau/Drents Monument	€ 7.500	8 m2
Ontwikkelen van (architectuur) rondleiding door het Erfgoedcentrum	Drents Plateau/Drents Monument & VVV	p.m.	Nvt
Samenwerking op het gebied van horeca met restaurant van het Gevangensmuseum	Drents Plateau/Drents Monument en restaurant Gevangensmuseum	p.m.	Nvt
Het ontwikkelen van cursussen en workshops op het gebied van erfgoedbewustwording en erfgoedleer	Drents Plateau/Drents Monument	p.m.	Nvt
Samenwerken met bezoekerscentrum (VVV) voor boeken van rondleidingen	Bezoekerscentrum/VVV en Drents Plateau./Drents Monument	p.m.	Nvt
Tentoonstelling over geschiedenis van Veenhuizen als Werelderfgoedlocatie	Drents Monument (voorlopig)	€ 100.000	expositieruimte

²⁴ Deze investeringskosten hebben betrekking op inrichting van gebouwen: depots, restauratiewerkplaats, trainingscentrum, dienstencentrum, op de opbouw en ontsluiting van collectie cultuurhistorisch erfgoed en op ontwikkeling en promotie programma's van het erfgoedcentrum. De kosten voor de bouw van een bezoekerscentrum zijn hierin *niet* meegenomen (projectplan Erfgoedcentrum Veenhuizen 14-10-2005).

Hospitaalcluster

Maatregel	Actor	Investeringskosten	ruimte
Inrichting van een expositieruimte (norm € 400 per m2)	Nader in te vullen	€ 10.000	25 m2
Inrichten van een filmruimte en ontwikkelen audiovisuele film	Nader in te vullen	€ 50.000	20 m2
Hospitaal voor goede Zorg²⁵: inrichting hotel (hotelkamers, keuken, restaurant, receptie)	HVGZ	€ 650.000	1000 m2
Inrichting herstelcentrum (herstelcentrum, receptie/personeelsruimte)	HVGZ	€ 410.000	770 m2
Inrichting gezondheidsacademie (creatieve ruimte, fitnessruimte/sauna, workshopruimte, skills lab)	HVGZ	€ 162.500	1200 m2

De genoemde investeringskosten zijn overgenomen uit de haalbaarheidsstudie Hospitaal voor Goede Zorg (Bureau Vandertuuk). Het rapport bevindt zich in de conceptfase, de investeringskosten zijn voorlopige schattingen.

Uitgangspunt voor investeringen voor Hospitaal voor Goede Zorg is dat de Rijksgebouwendienst de herstelwerkzaamheden van de gebouwen voor haar rekening neemt. Dit betekent dat alle spijker- en nagelvaste zaken zijn aangebracht zoals vloerbedekking, plafonds, sanitair etc. De inrichting van de gebouwen wordt in overleg met de toekomstig huurders uitgevoerd.

De initiatiefnemers dragen zorg voor de inventaris van het Hospitaal voor Goede Zorg. De kosten voor inventaris zijn gebaseerd op normkosten per vierkante meter voor inrichting zoals die worden gebruikt door bouwkundig adviseurs. Afhankelijk van het inrichtingsniveau en de specifieke voorzieningen van de ruimte zijn deze aangepast.

Museumcluster

Maatregel	Actor	Investeringskosten	ruimte
Inrichten van een VVV-loket in het bezoekerscentrum	VVV	€15.000	25 m2
Inrichting horecagelegenheid met terras	Nader in te vullen	€ 25.000	30 m2
Inrichting facilitaire ruimte (norm € 200 per m2)	Nader in te vullen	€ 3.000	15 m2
Inrichten van een filmruimte en ontwikkelen audiovisuele film (visuele effecten)	Nader in te vullen	€ 50.000	20 m2
Het inrichten van een expositieruimte over natuurgebieden rondom Veenhuizen (norm € 400 per m2)	Gevangenis- museum, SBB, NM, Justitie	€ 12.000	30 m2
Organiseren van excursies door de natuurgebieden van Veenhuizen	SBB, NM	p.m.	Nvt
Het plaatsen van een digitale informatiezuil bij het bezoekerscentrum	Gem. Noordenveld	€ 8.000	1 m2
Aankleding binnenterrein Carré met rustvoorzieningen en elementen die verband houden met het gevangenthema	Gevangenis- museum i.s.m. kunst- cultuur- organisaties	p.m.	Binnenterrein Carré
Organiseren van openluchtvoorstellingen op het binnenterrein Carré	Gevangenis- museum, PeerGroup	p.m.	Openluchtthea- ter

²⁵ Conceptontwikkeling en haalbaarheidsstudie Hospitaal voor Goede Zorg (concept), Bureau Vandertuuk januari 2006

Maallustcluster

Maatregel	Actor	investeringskosten	ruimte
Realiseren van een informatiecentrum			85 m2
Realiseren verkooppunt streekeigen producten binnen informatiecentrum	Deelnemers	€ 18.000	50 m2
Het inrichten van een expositieruimte (incl. wisselexpositie) met thema autarkisch verleden van Veenhuizen (norm € 400 m2)	Kunst/cultuurorganisaties	€ 12.000	30 m2
Informatiehoek streekeigen producten (product in relatie met omgeving)	Deelnemers/ Stichting de Nieuwe Akker	€ 2.000	5 m2
Opstarten samenwerkingsverband producenten en geïnteresseerden verkoop streekproducten	Producten/ geïnteresseerden	p.m.	Nvt
Uitvoering gezamenlijke marketing en promotie	Deelnemers	p.m.	Nvt
Bevordering samenwerking de Nieuwe Akker (educatie, productverkoop, rondleidingen enz.)	Deelnemers Nieuwe Akker	p.m.	Nvt
Organiseren van wisselexposities	Kunst/cultuurorganisaties /De Makerij	p.m.	nvt

Overige toeristische voorzieningen

Maatregel	Actor	Investeringskosten
Onderzoek naar de haalbaarheid van een survivalbos	Gemeente Noordenveld, terreineigenaren	p.m.
Opwaarderen van het hertenkamp met horeca en educatieve elementen	Exploitant hertenkamp, gemeente Noordenveld	p.m.

Toeristisch-recreatieve infrastructuur

Maatregel	Actor	Investeringskosten
Plaatsing zitgelegenheden (5 bankjes) (€ 300 per stuk)	Gemeente Noordenveld	€ 1.500
Plaatsing van sculpturen langs toeristische routes (€ 1000 per stuk)	Kunstenaars Veenhuizen Kunst/cultuurorganisaties	€ 5.000
Plaatsing van 2 Welkomstborden langs de Hoofdweg	Gemeente Noordenveld	€ 5.000
Het plaatsen van toeristische informatieborden langs de N919 en op de route van Norg naar Appelscha	Gemeente Noordenveld, Provincie Drenthe	€ 10.000
Verlagen van de maximum snelheid van 80 km per uur op de Hoofdweg in Veenhuizen (N919)	Provincie Drenthe, Gemeente Noordenveld	p.m.
Realisatie fietsroute m.b.v. GPS (max. 25 km)	Nader in te vullen	€ 20.000
Realisatie wandelroute d.m.v. audiogids (max 5 km)	Theetuin Zunnenschien/ geïnteresseerden	€ 20.000
Openstelling bosgebieden Justitie en ontwikkeling bewegwijzerde wandelroutes in dit gebied	Justitie/ Staatsbosbeheer	p.m. ²⁶ .
Realisatie bewegwijzerde wandelroute bij Kerkhof	Staatsbosbeheer/Justitie	p.m..
Onderzoek naar mogelijkheden openstelling overige bosgebieden	Staatsbosbeheer/Justitie	p.m.
Realisatie korte cultuurhistorische wandelroute bij het Spaans kerkhof	Staatsbosbeheer/Justitie	p.m.

²⁶ De genoemde Staatsbosbeheerplannen in deze tabel worden op dit moment onderzocht op haalbaarheid en financiële consequenties.

Herstel kapel met bijbehorende padenstructuur naast het Spaanse kerkhof	Staatsbosbeheer/Justitie	p.m.
---	--------------------------	------

Organisatie en promotie

Maatregel	Actor	Investeringskosten
Samenwerking promotie toeristisch product Veenhuizen d.m.v. oprichting ondernemersvereniging	Ondernemers Veenhuizen	p.m.
Aanstelling coördinator	Ondernemers vereniging	€ 36.000 p.j.
Het maken van een promotievoorstel gebaseerd op "Veenhuizen: anders dan anders" en de 4 M's (markant, mysterieus, monumentaal en maatschappij)	VVV/Ondernemersvereniging/extern bureau	€ 7.500
Ontwikkelen uniform logo en huisstijl Veenhuizen	Coördinator/reclamebureau	€ 5.000
Ontwikkeling van eenduidig foldermateriaal	Coördinator/extern bureau	€ 10.000
Promotie via regionale en lokale media, internet, vrije publiciteit en huis-aan-huis krant	Coördinator/VVV	€ 1.500
Afstemming en samenwerking met omliggende gemeenten	Coördinator	Nvt
Ontwikkeling thema-arrangementen	Ondernemersvereniging/coördinator/VVV	p.m.

Infrastructurele maatregelen

naam	Maatregel	actor	Investeringskosten
Fietsverbinding Rolpaal	Het verbeteren van de fietsverbinding tussen Veenhuizen richting Haule.	Gemeente Noordenveld, gemeente Ooststelling werf.	p.m.
Fietspad Ijsbaan-Helomaweg	Het creëren van een fietsverbinding tussen Veenhuizen en het Fochtelooërveen. De verbinding biedt de fietser de mogelijkheid direct richting het Gevangenismuseum te fietsen.	Gemeente Noordenveld, Gemeente Ooststellingwerf, Staatsbosbeheer, Justitie	€ 573.000
Opwaardering wandelroute Ijsbaan	Het opwaarderen van de rondwandelroute bij de schietbaan en ijsbaan. Het aanleggen van een goed begaanbaar wandelpad met routepaaltjes	Gemeente Noordenveld, Justitie, gemeente Ooststellingwerf, Staatsbosbeheer	p.m.
Fietspad Kolonievvaart- Van Lierswijk	Het creëren van een fietsverbinding tussen de woonwijk Kloosterveen en het Fochtelooërveen. Het fietspad moet de recreatieve druk op het fietspad door het Bankbosch en het Fochtelooërveen verlichten.	Natuurmonumenten, gemeente Noordenveld, gemeente Midden-Drenthe. Gemeente Assen, Waterschap Reest en Wieden	€ 542.000

Fietspad Norgervaart-Meesterwijk	Het aanleggen van een semi-verhard fietspad langs de Norgervijk, zodat de bewoners van Kloosterveen een directe verbinding hebben met het centrale deel van het Fochteloërveen.	Natuurmonumenten, gemeente Noordenveld, gemeente Assen, gemeente Midden-Drenthe.	p.m.
Fietsverbinding De Slok-kert	Het verbeteren van de fietsverbinding tussen Veenhuizen en Norg. Wenselijk tracé is vanaf de Oldehofweg tot aan de Eikenlaan in Veenhuizen.	Gemeente Noordenveld	p.m.

BIJLAGE 1

Inventarisatie

Landschap

Het dorp Veenhuizen is een klein dorp en onderdeel van de gemeente Noorden-veld. De oppervlakte van het dorp is ongeveer 3000 hectare. Hiervan is circa 1700 hectare in gebruik als landbouwgrond, circa 1000 hectare is bos en de bebouwde omgeving omvat circa 300 hectare. Er is veel landbouwgrond en natuur in en rondom Veenhuizen. Veenhuizen (Drenthe) ligt centraal in Noord Nederland, in de driehoek Assen – Drachten – Groningen. De afstand naar Assen bedraagt 16 km, Drachten 30 km en Groningen 35 km.

Natuur

Veenhuizen kenmerkt zich door de prachtige natuur in en rondom het dorp. Hieronder worden een aantal zaken nader toegelicht.

Fochteloërveen en Natuurmonumenten

Op de grens van Friesland en Drenthe (circa 5 km van Veenhuizen) werkt Natuurmonumenten aan het herstel van één van onze laatste grote hoogveen gebieden, het Fochteloërveen. Met succes, want sinds 2001 broedt zelfs de kraanvogel jaarlijks in dit bijzondere natuurgebied. Er zijn diverse fiets- en wandelroutes door het gebied.

Bossen Staatsbosbeheer

In en rondom Veenhuizen is het mogelijk om wandelingen te maken onder begeleiding van een boswachter van Staatsbosbeheer.

Vereniging Natuurmonumenten

Ten noordoosten van Veenhuizen ligt het beekdallandschap van de Slokkert en het Grote Diep dat in beheer is van Natuurmonumenten. Het beekdal is een waardevol weidevogel- en moerasvogelgebied. Het grootste deel van de graslanden bestaat uit voedselrijke soortenarme vegetaties.

(Historische) gebouwen en functies

Gevangenis­museum

In Veenhuizen staat een uniek museum over een onderwerp dat ons allen aangaat: misdrijven, strafwetten en de toepassing daarvan in heden en verleden. Het Gevangenis­museum laat zien hoe wij in Nederland vanaf ca. 1600 mensen straffen, die zich niet aan regels en normen hielden. In het museum kan de bezoeker van alles ervaren en beleven. Er is een aparte route voor kinderen door de expositie. Men kan onder andere aan de schandpaal gaan staan en ervaren hoe het vroeger voelde om (virtueel) uitgescholden en met rot fruit bekogeld te worden. Zware ijzeren boeien kunnen uit­geprobeerd worden. Men kan voor rechter 'spelen' en zich laten opsluiten in een nagebouwde gevangenis­cel. Oudere bezoekers, die niet graag met interactieve media werken, kunnen gebruik maken van de rondleidingen, die het museum verzorgt.

Verder zijn er de volgende mogelijkheden bij het gevangenis­museum:

- rondleidingen museum;
- zalenverhuur;
- boevenbus;
- binnenplaats met o.a. openlucht theater;
- restaurant (kookworkshops).

Verenigingsgebouw

Het verenigingsgebouw wordt beheerd door café/restaurant Norgerhout en biedt de volgende mogelijkheden:

- Een grote zaal met podium voor circa 160 personen (beneden)
- Twee zalen voor respectievelijk 20 en 30 personen (boven).
- Een ontspanningsruimte met bar en biljart (boven).
- Koffie / thee / water wel en/of lunch

Het Verenigingsgebouw wordt o.a. gebruikt voor het geven van voorlichtingsavonden, theatervoorstellingen (PeerGroup) en allerlei recreatieve activiteiten.

Protestantse Koepelkerk

In de protestantse koepelkerk bevindt zich een historisch orgel. Dit orgel is in 2005 opdracht van de Rijksgebouwendienst gerestaureerd. Orgelbouwer en – restaurateur Bernhardt Edskes heeft de restauratie van dit prachtige Hillebrandorgel op zich genomen. Hij heeft daar een masterclass orgelbouw aan gekoppeld. Het is de bedoeling om regelmatig concerten te laten plaatsvinden in de koepelkerk. Daarnaast is er op initiatief van muziekhandel Van Boeijenga uit Sneek het Muziekinstituut Veenhuizen opgestart.

Witte Loods

De Witte Loods is van 2005 tot 2010 in gebruik door de PeerGroup. De Loods heeft een informele en eenvoudige uitstraling en beschikt over de volgende mogelijkheden:

- Diverse ruimten, zoals een ruimte om te zitten en te eten, een werkplaats en een oefenruimte om te acteren.
- Keuken die – met enige aanpassing - gebruikt kan worden voor kookworkshops.

Strobalenkasteel

Het (tijdelijke) strobalenkasteel wordt in 2005 en 2006 beheerd door de PeerGroup. Bij warm en droog weer kan het kasteel worden gebruikt voor theatervoorstellingen in de centrale ruimte en workshops in de torens. De PeerGroup kan zorgen voor verlichting, geluid en professionele begeleiding van theatervoorstellingen.

Theetuin Zunneshien

Theetuin Zunneshien is één van de trekpleisters in het bijzondere dorp Veenhuizen. In de bijzondere theetuin kan de bezoeker terecht voor een kopje koffie of thee. Er zijn gedurende het hele jaar tevens diverse exposities te bezichtigen. Daarnaast zijn op afspraak allerlei bijeenkomsten mogelijk (workshops, etc.).

Routegebonden recreatie

Recreatieve fietsmogelijkheden

In Drente zijn vele fietsroutes verkrijgbaar van korte of lange duur. De Hoogveenroute van 35 km gaat bijvoorbeeld door Veenhuizen en Norg. Een andere bekende route is de fietstocht 'Langs de grens van het veen', die in het centrum van Assen begint en vervolgt zijn weg langs de grens van het veen volgt. De Trappertoer is een cultuurhistorische fietsroute die langs Veenhuizen gaat. Ook in en rond het Fochteloërveen zijn diverse fietsmogelijkheden.

Recreatieve wandelmogelijkheden

In en rondom Veenhuizen zijn de wandelmogelijkheden beperkt. Er loopt één bewegwijzerde wandelroutes door Veenhuizen, het Drenthepad. Verder geeft Theetuin Zunneshien een aantal wandelroutes door Veenhuizen uit.

In het schema hieronder zijn de (auto-) fiets- en wandelroutes opgenomen die in of door de gemeente Noordenveld lopen. Het is niet van alle routes bekend of ze Veenhuizen aandoen.

Overzicht routes gemeente Noordenveld

Auto	Naam route	Soort route	Afstand
1	Autoroute Noordenveld	toeristische autoroute	125 km
Fiets			
1	Rondje Drenthe	meerdaagse fietstocht	100 - 460 km
2	NAP route (LF9)	landelijke fietsroute	325 km
3	Boom - en Beekdalroute	toeristische fietsroute	30 - 48 km
4	Fietsroute Veenhuizen/Fochteloërveen	toeristische fietsroute	25 km
5	Noordse Veld route	archeologische fietsroute	15 - 35 km
6	Acht routes door Noordenveld	diverse fietsroutes	48 - 24 km
7	Langs de grens van het veen	Fietsroute	50 km
8	Trappertoer Norg	cultuurhistorische fietsroute	62 km
Wandel			
1	Drenthepad	Streekpad	262,5 km
2	Wandelroute Fochteloërveen (NM)	paaltjesroute	3,5 - 8 km

Recreatieve ruiterroutes

In Drenthe wordt er naast het fietsen en wandelen ook veel op het paard gereden; 850 km aan routes is in de provincie aanwezig. Ook rondom Veenhuizen zijn mogelijkheden voor ruiters.

BIJLAGE 2

Projectvoorstellen ter verbetering van de fiets- en wandelmogelijkheden in en rond Veenhuizen

Projectvoorstellen in en rondom het Fochteloërveen (gem. Noordenveld)

Fietspad IJsbaan-Helomaweg

Doel: Het creëren van een fietsverbinding tussen Veenhuizen en het Fochteloërveen. Het pad biedt de fietser de mogelijkheid direct richting het Gevangenismuseum te leiden. Daarnaast verlicht het fietspad de recreatieve druk op het fietspad door het Bankenbosch en het Fochteloërveen.

Lengte van het fietspad is circa 3000 meter, breedte variërend van 2,5 tot 3 meter met betonverharding als toplaag

Actoren: Gemeente Noordenveld, Gemeente Ooststellingwerf, Staatsbosbeheer, Justitie.

Investering: € 573.000²⁷ (excl. btw)

Opwaardering wandelroute IJsbaan

Doel: De rondwandelroute bij de schietbaan en ijsbaan opwaarderen. De wandelroute is op dit moment niet attractief. De inwoners van Veenhuizen en andere recreanten hoeven niet langer “heen en terug” over het bestaande pad, maar kunnen ook rondwandelen. Aanleggen van goed begaanbaar wandelpad met routepaal-tjes.

Actoren: Gemeente Noordenveld, Justitie, gemeente Ooststellingwerf, Staatsbosbeheer.

Investering: onbekend

Fietspad Kolonievvaart - Van Lierswijk

Doel: Het creëren van een fietsverbinding tussen de woonwijk Kloosterveen (Assen) en het Fochteloërveen. Het fietspad draagt bij aan het reguleren van de recreatiedruk vanuit deze nieuwe woonwijk. Tevens kortsluiting richting Midden Drenthe. Het fietspad moet de recreatieve druk op het fietspad door het Bankenbosch en het Fochteloërveen verlichten. De lengte van het fietspad is circa 3500 meter breedte variërend van 2,5 tot 3 meter met betonverharding als toplaag.

Actoren: Vereniging Natuurmonumenten, Gemeente Noordenveld, Gemeente Midden Drenthe, Gemeente Assen, Waterschap Reest en Wieden.

Investering: € 542.000²⁸ (excl. btw)

---

²⁷ Grontmij heeft hiervoor berekening uitgevoerd

²⁸ Grontmij heeft hiervoor berekening uitgevoerd

Fietspad Norgervaart- Meesterwijk

Doel: Het aanleggen van een semi-verhard fietspad langs de Norgervijk, zodat de bewoners van Kloosterveen een directe verbinding hebben met het centrale deel van het Fochteloërveen.

Actoren: Vereniging Natuurmonumenten, gemeente Noordenveld, gemeente Assen, gemeente Midden-Drenthe.

Investering: onbekend

Ontsluiting Wijken - Kloosterveen

Doel: Het beter ontsluiten van de wijken zodat fietsers een rondje kunnen maken vanuit de Kloosterveen naar het Fochteloërveen en weer terug. Dit is met name bedoeld voor de inwoners van Kloosterveen.

Actoren: Vereniging Natuurmonumenten, gemeente Noordenveld

Investering: p.m.

Inrichting Overstapplaatsen

Doel: Het herinrichten van de toeristische overstapplaats (top) aan de Norgeweg. Het bos moet meer toegankelijk worden gemaakt.

Actoren:

Investering: p.m.

Fietsverbinding De Slokkert

Doel: Het verbeteren van de fietsverbinding tussen Veenhuizen en Norg. Vanuit Norg is tot aan de Oldenhofweg een bestaand halfverhard fietspad. Wenselijk tracé is vanaf de Oldehofweg tot aan de Eikenlaan in Veenhuizen. Het tracé heeft een hoge belevingswaarde door het beekdallandschap.

Actoren: gemeente Noordenveld

Investering: p.m.

Fietsverbinding Rolpaal

Doel: Het verbeteren van de fietsverbinding tussen Veenhuizen richting Haule (tot aan de N918). Het huidige schelpenpad is te smal voor fietsers. Het fietspad eindigt in de gemeente Noordenveld waardoor fietsers op de hoofdweg verder moeten fietsen richting Veenhuizen.

Actoren: gemeente Noordenveld, gemeente Ooststellingwerf

Investering: p.m

Wandelroute Compagnonsbossen

Doel: het creëren van een rondwandelroute in de bossen bij Ravenswoud (Compagnonsbossen). De wandelroute is voornamelijk bedoeld voor de bevolking van Ravenswoud.

Actoren: Plaatselijk Belang Ravenswoud, boscigenaar, gemeente Ooststellingwerf, Dienst Landelijk Gebied²⁹

Investering:

Wandelroute Eerste Opwijk

Doel: Het creëren van een extra wandelmogelijkheid langs de Eerste Opwijk. De wandelroute zal ten westen van het bestaande fietspad komen te liggen.

Actoren: Natuurmonumenten, Plaatselijk Belang Ravenswoud, gemeente Ooststellingwerf, Dienst Landelijk Gebied

Investering:

Voetpad vanuit Ravenswoud

Doel: Ontsluiten van de Eerste Wijk en de Compagnonsbossen. De wandelroutes zijn met dit extra stuk voetpad op elkaar aangesloten.

Actoren: Natuurmonumenten, Plaatselijk Belang Ravenswoud, gemeente Ooststellingwerf, Dienst Landelijk Gebied

Fietsverbinding tussen Ravenswoud en Smilde

Doel: Het aanleggen van een fietspad met semi-verharding in het verlengde van de Compagnonweg tot aan de Menneweg.

Actoren: Plaatselijk Belang Ravenswoud, grondeigenaar, Gemeente Ooststellingwerf.

---

²⁹ De voorgestelde wandelroutes in Compagnonsbossen, Eerste Opwijk en Ravenswoud zijn opgenomen in ontwerp Raamplan Landinrichting Fochteloerveen (concept)

BIJLAGE 3

Uitkomst brainstormavond

Dinsdag 4 oktober, Verenigingsgebouw te Veenhuizen

Concept

In groepsverband hebben de deelnemers gebrainstormd over de uitstraling van Veenhuizen. Elke groep heeft termen/ steekwoorden opgeschreven waarmee Veenhuizen zich zou moeten profileren op de toeristische markt.

Veenhuizen is een bijzondere toeristisch locatie, echter bij velen nog niet bekend. Aan de groepen is de vraag gesteld hoe Veenhuizen (en omgeving) zich naar buiten toe zichtbaar moet maken. Wat is er zo bijzonder aan Veenhuizen? In welke termen laat zich dit vertalen?

Daarnaast hebben de groepen gebrainstormd over de vraag hoe Veenhuizen het beste vermarkt kan worden. Aan de hand van zinnen is een aanzet gegeven voor het toeristisch concept.

Termen die hoog scoren zijn:

- Mysterieus
- Spannend
- Monumentaal/historie
- Muziek/kunst
- Unieke natuur

Toeristische concept

(wat zou er op een toeristische folder van Veenhuizen moeten staan?)

- Veenhuizen mysterieus en spannend
- De verborgen schatten van Veenhuizen
- Ontdek het grote onbekende
- Gevangen door historie
- Ontrafel het mysterie van Veenhuizen

Overige termen die genoemd zijn, maar minder hoog scoorden zijn:

- Biodiversiteit
- Gevangenis
- Cultureel erfgoed
- Verbondenheid
- Spreuken

Termen die zeer laag scoorden zijn:

- Vervallen
- Ontsnappen
- Verboden toegang
- Zelfvoorzienend leven
- Rust
- Voel justitie in Veenhuizen
- Helende omgeving
- Regels

Richting concept

Als we Veenhuizen met een toeristische bril op bekijken dan blijkt de geschiedenis van Veenhuizen een belangrijke factor te zijn voor het toeristische concept van Veenhuizen. Termen als mysterieus en spannend verwijzen naar het gevangenis-verleden van Veenhuizen.

Veenhuizen is meer dan alleen monumentale panden en zichtbare architectuur. Het gaat om de sfeer die je er kunt proeven als je door Veenhuizen loopt. Je ervaart als het ware de sfeer zoals het vroeger is geweest. Een kolonie, afgesloten van de buitenwereld, waar weinig over bekend is. Dit mysterie, het onbekende is nog steeds voelbaar aanwezig.

Veenhuizen kan de toerist kennis laten maken met het onbekende en ze het mysterie van Veenhuizen laten ontrafelen. Hiermee onderscheidt Veenhuizen zich van andere toeristische plaatsen, en Veenhuizen zal zeker gebruik moeten maken van haar bijzondere “mysterieuze” karakter (o.a. in de promotie).

Voorstel projecten

Het tweede gedeelte van de avond hebben de deelnemers gebrainstormd over welke projecten uitgevoerd zouden moeten worden om Veenhuizen e.o. toeristisch aantrekkelijker te maken. Het gaat niet om het aantrekken van massa's toeristen, maar het versterken van het toeristisch product. Te denken valt aan kwaliteitsverbetering en het aanbrengen van samenhang in het toeristisch product.

Genoemde projecten zijn:

- **Educatiecentrum**
Een educatief centrum gericht op kunst en muziek. Daarnaast ook aandacht voor kleinschalige landbouw, landschap, natuur en dieren;
- **Opzetten van activiteiten voor kinderen.** In Veenhuizen mist een sterk aanbod voor vermaak voor de jeugd. Een idee is het opwaarderen van het hertenkamp, bijvoorbeeld met een geitenboerderij;
- **Nationaal centrum biodiversiteit.** Veenhuizen is koploper op het gebied van biodiversiteit, en kan het expertisecentrum van Nederland worden. Bezoekers kunnen een “kijkje in de keuken” nemen;
- **Arrangement natuur, voeding en gezondheid**
Een arrangement in samenwerking met de Nieuwe Akker, natuurbeheerorganisaties, horeca en andere partijen. Het doel is om bezoekers kennis te laten maken met het werken op de akker of in het bos, een excursie door het landschap en vervolgens genieten van een gezonde maaltijd.
De Nieuwe Akker ziet hun tuin en kwekerij als een plek waar bezoekers kunnen werken en ontspannen. Hierbij zien zij samenwerking met andere partijen in de zorg- en de toeristische sector;
- **Doortrekken van het fietspad Haule-Veenhuizen.** Het fietspad wordt nu abrupt afgebroken;
- **Betere bewegwijzering;**
- **Laan Weldadigheid eruit;**
- **Gallery route en overige thema routes zoals: muziek- zorg- beweegarrangement;**

- Informatiepost die altijd open is/plaatsen van digitale informatiezuilen. Met de bedoeling dat bezoekers zelf hun “ dag uit” kunnen samenstellen;
- Laagdrempelige dagrecreatie;
- Verbeteren van de toegankelijkheid van kanalen en sluisen;
- Verbeteren van de overnachtingsmogelijkheden;
- Opstellen van een evenementenagenda;
- Promoten van de website (via de VVV);
- Fietsverhuur;
- Rustplaatsen /plaatsen van bankjes etc.;
- Realiseren van basisvoorzieningen, bijvoorbeeld een geldautomaat;
- Gebundeld aanbieden van toeristische voorzieningen adv een “ turfalkje” . Via een informatiezuil kunnen bezoekers aanvinken wat ze willen gaan doen. Daarbij kunnen ze kiezen uit de vier jaargetijden. Het infopaneel geeft tevens aan wat het gaat kosten.

Samengevat:

Er zijn op zich redelijk veel voorzieningen in Veenhuizen. Wat er op dit moment ontbreekt is een stuk kwaliteit. Dit kan bereikt worden door in te spelen op de vraag (wat mist er nog aan voorzieningen) en door bundeling van krachten. Daarnaast kwam op deze avond naar voren dat er gewerkt moet worden aan promotie. Veenhuizen heeft een slogan nodig!

En een aantal keer is het woord “ informatiezuil” gevallen. Een informatiezuil biedt de bezoeker de mogelijkheid om op elk tijdstip informatie te vergaren over toeristische mogelijkheden in Veenhuizen en omgeving.

Verder is ontsluiting van belang. Er is een aantal keer genoemd dat fiets- en wandelpaden beter kunnen aansluiten op de toeristische voorzieningen in en om het dorp.

BIJLAGE 4

Programma van Eisen “Hospitaal voor Goede Zorg”

Programma van eisen Hotel-unit

De hotel-unit wordt ondergebracht in de drie herenhuizen: Toewijding, Plichtsgevoel en Bitter en Zoet. Alles aanpassingen vinden plaats met behoud van zoveel mogelijk originele elementen.

Met betrekking tot de inrichting wordt uitgegaan van vijftien 2-persoons hotelkamers met eigen badkamer. De kamers op de begane grond zijn toegankelijk voor rolstoelgebruikers. De kamers hebben een oppervlakte liggend tussen de 22 en 36 m². De mogelijkheid om de kamers op de 1^e etage eventueel toegankelijk te maken voor minder validen door middel van een traplift wordt open gelaten.

Iedere kamer is voorzien van telefoon, internetaansluiting en kabel. Elke kamer beschikt over een alarminstallatie voor de zorggasten. Elke kamer wordt voorzien van voldoende stopcontacten.

De natte cel varieert in oppervlakte. Badkamers met alleen een douche vergen minimaal $\pm 2,5 \times 2,5$ m², rekeninghoudend met rolstoelgebruikers. Badkamers met bad en douche $\pm 3 \times 3$ m².

Alle badkamers hebben een speciaal stopcontact voor scheerapparaat, handgreep bij het bad, wastafel en ruimte voor plaatsen van toiletartikelen.

De gebouwen van de hotelunit moeten voldoen aan de eisen van de brandweer betreffende brandvertragend materiaal, vluchtwegen en blusmiddelen. Elk gebouw is voorzien van een werkkast voor het huishoudelijk personeel.

Er wordt een transparante serre gebouwd. Deze vormt de verbindende schakel tussen de drie herenhuizen, het keukengebouw en het herstelcentrum. In de serre worden de receptie, restaurant (70 zitplaatsen), receptie, lounge, garderobe, toiletten (ook voor rolstoelgebruikers), etc. ondergebracht. Voorzien wordt tevens in een ruimte waar gerookt mag worden, zonder dat gasten in het restaurant daar last van hebben. Dit kan bijvoorbeeld de lounge zijn, mits er goed te ventileren is.

Het oorspronkelijke keukengebouw van het Hospitaalcomplex wordt weer in ere hersteld. Hier komt namelijk de keuken van de hotelunit. In het gebouw zijn 4 keukens wenselijk, te weten: keuken voor voorgerechten, keuken voor hoofdgerechten, patisserie en een spoelkeuken. Tevens wordt voorzien in een magazijnruimte.

Elke keuken is voorzien van een afzuigkanaal, gas, elektra (inclusief krachtstroom) en water aan- en afvoer. De keukenapparatuur wordt door de exploitant van de hotelunit ingebracht.

Er komen 3 doorgangen naar het restaurant.

Het aangebouwde gedeelte van de oorspronkelijke keuken wordt gesloopt ten behoeve van ruimte voor het restaurant.

Volgens milieu eisen moet een vet afscheider geplaatst worden. De accommodatie moet verder voldoen aan de hygiëne eisen van de horeca (HACCP).

Programma van eisen herstelcentrum

Alle appartementen van het herstelcentrum voldoen aan de eisen voor toegankelijkheid voor mensen met een handicap (Handboek Toegankelijkheid) en bieden de mogelijkheid voor zorgverlening.

Elk appartement beschikt over een volledig toegankelijke badkamer. Het sanitair is geschikt voor gebruik door mensen met een handicap.

Per appartement is in een eenvoudige kookgelegenheid voorzien.

De gebouwen van de hotelunit moeten voldoen aan de eisen van de brandweer betreffende brandvertragend materiaal, vluchtwegen en blusmiddelen. Elk gebouw is voorzien van een werkkast voor het huishoudelijk personeel. Tevens wordt voorzien in een opslagruimte.

Ook wordt voorzien in verblijfsruimte voor het verzorgend personeel.

Alle overige voorzieningen zijn gelijk aan die van de hotelunit.

Alle verdiepingen zijn toegankelijk. Dit betekent dat er verbouwd wordt volgens de normen opgenomen in het Handboek Toegankelijkheid. Elke verdieping beschikt over een invalidentoilet. In het gebouw komt een toegankelijke lift.

Programma van eisen zorgacademie

Het skillslab is voorlopig uit het programma van eisen gehaald. Deze ruimte kan wel als groepsruimte gebruikt worden. De groepsruimte beschikt over goede akoestiek. Deze ruimte is door middel van een schuifbaar paneel te verdelen in twee ruimten.

De groepsruimte biedt mogelijkheden voor inrichting van een computerzaal voor trainingen met plaats voor 10 computers met kabel en stopcontacten.

De ruimte beschikt over warm en koud water en voldoende technische aansluitingen voor telefoon en computer

In het gebouw zijn verder drie workshopruimten voor 10 mensen met technische mogelijkheden voor computer, telefoon en tv aansluiting (kabel, adsl en genoeg stopcontacten).

In alle ruimten zijn technische mogelijkheden aanwezig voor audiovisuele middelen: computer, tv, beamer, geluid en versterking en scherm. Dit betekent genoeg stopcontacten, kabel en een sterk stroomnet.

Bij de fitnessruimte komt een sauna en een multifunctionele behandelruimte voor fysiotherapie, ergotherapie, bewegingstherapie. Bij de fitnessruimte komt een toegankelijke sanitaire voorziening bestaande uit douche, toilet, wasbak en 2 verkleedruimten, evenals personeelsvoorzieningen

De creatieve ruimte wordt qua inrichting nog nader ingevuld.

Tevens is er een ruimte voor een keuken, opslag e.d.

BIJLAGE 5

Programma van Eisen “Bezoekerscentrum Veenhuizen”

Gebouw:

- ✓ Pand passend bij de cultuurhistorie van Veenhuizen
- ✓ Voldoende parkeerruimte (samenwerking met Gevangenis­museum)
- ✓ Entree, ruimte voor facilitaire voorzieningen
- ✓ Horecagelegenheid met terras (samenwerking met Gevangenis­museum)
- ✓ Rolstoelvriendelijk
- ✓ Filmzaal (audiovisuele voorstelling)
- ✓ Expositieruimte
- ✓ Speeltuin (verwijzing naar speeltuin op het binnenterrein van het Carré)

Intern:

- ✓ Verstrekken van toeristische informatie over de omgeving
- ✓ Verstrekken van fiets- wandelroutes
- ✓ Optie: VVV-loket
- ✓ De organisatie van activiteiten: zoals dagprogramma, activiteiten voor scholen, excursies
- ✓ Organisatie van wandelingen onder begeleiding gids + mogelijkheid om excursies te boeken.
- ✓ Kinderactiviteiten (een speelhoek voor kinderen)
- ✓ Het thema gevangenis moet herkenbaar zijn op folders, kleding medewerkers enz.
- ✓ Het bezoekerscentrum is het uitgangspunt voor fiets- en wandelroutes
- ✓ Beheer van de informatiezuil
- ✓ Fietsverhuur

BIJLAGE 6

Voor de totstandkoming van deze visie zijn interviews gehouden met de volgende organisaties/personen:

- Staatsbosbeheer/ dhr. Huiting
- Vereniging Natuurmonumenten/ dhr. Bennema
- Gevangenis museum/ mevr. Buijs
- Vereniging Dorpsbelangen Veenhuizen/ dhr. Nagel
- Recreatieondernemer (Theetuin Zunneshien)/ mevr. Veenstra
- Ambachtscluster/ dhr. Metz
- Maallustcluster/ dhr. Timmerman

VANDERTUUK bv

marktonderzoek
beleidsadviesing
projectbegeleiding

Commissieweg 13
9244 GB BEETSTERZWAAG

telefoon: (0512)382330
telefax: (0512)381457
e-mail: info@vandertuuk.nl